ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXI — Број 367
Субота, 10 јануар 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

У овом броју:

Пре више од педесет година, бретонски песник Шарл л Гофик путовао је у француски град Мајан да посети великог поету Мистрала. Том приликом први пут се задржао у градићу Тараскону и о својој посети оставио је неколико карактеристичних цртица.

Док је ишао улицом Тараскона, песник л Гофик је размишљао о херојској и комичној пустоловини храброга Тартарена. У једном тренутку, подигавши поглед, спазио је како се на ветру љуља једна берберска фирма са називом „Код Тартарена“.

Оваква фирма, помислио је Гофик, не може никог да изненади у овом граду. Мало даље, у излогу једног киоска, спазио је дописницу са сликом преко које је писало „Тартаренова кућа“. Кад је боље загледао видео је да на дописници ситним словима, пише: „Вила у којој је становао Тартарен. Тело тарасконског хероја почива на дну баште, у лепом гробу који сваке године походе многобројни посетиоци. У трему куће налазе се попрсја Бравиде и Костекалде“.

Песник је запитао трговца:

— Може ли да се посети Тартаренова вила?

— Наравно! — одговорио је овај. — Продужите путем за Авињон и одмах ћете је наћи. Свако зна где се налази.

Гофик је за леђима оставио град и, заиста, убрзо на друму за Авињон угледао вилу са зеленим прозорским капцима на блештаво белим зидовима, баш како их је Доде описао. Узбуђен што се налази пред кућом која разиграва машту стотине хиљада читалаца, Гофик је повукао за звоно.

АЛФОНС ДОДЕ

Преда њ је изашао постарији човек, власник зграде, господини Турте. Провео је посетиоца кроз кућу и показао му башту „пространу као џепна марамица“ у којој су се налазили „патуљасто гумино дрвеће, мршаве палме и патуљаста стабла са тиквама“.

— Господине Турте, — рекао је песник — не видим где је Тартаренов баобаб?

— Ех, јадни баобаб, — одговорио је мештанин. — И он је умро, јер није могао да преживи смрт свога господара.

Али, кад је Гофик хтео да пође, Турте му је пришао и поверљиво рекао:

— Пошто сте ви писац, а не обичан посетилац, морам да вам кажем целцату истину. Пре мене, кућа је припадала власнику кога су тукле многе несреће. Најзад се, јадник, обесио. Он је био ујак Алфонса Додеа. А ова соба на првом спрату припадала је писцу. Ту су настала његова „Писма из моје ветрењаче“.

Шта је претходило књизи

Све је почело неких четрдесетак година пре но што се Шарл л Гофик појавио у граду Тараскону, у време кад је будући велики писац осетио болове у грудима, а затим у испљувку угледао први пут црвену мрљу.

Уствари, годину дана пре но што ће да се разболи, Доде је пожелео да отпутује своме брату у Јужну Француску. У то време, 1857, Алфонс је живео у Паризу као трећи секретар претседника законодавне скупштине Француске, војводе од Морнија, полубрата Наполеона III. Пошто му служба није одузимала много времена, писао је приче и сарађивао у париском листу „Фигаро“.

У јесен 1860, пошто је више недеља носио назеб на ногама, пао је у постељу и лекар му је препоручио вишемесечни одмор са лежањем у сунчаном поднебљу, како се у оно доба лечила туберкулоза.

Где да оде? Баш у то време Фромантен је издао своје две књиге: „Лето у Сахари“, и „Година у Сахелу“. То су биле године француске колонијалне експанзије. Алжир је тек освојен и путовање у прекоморске поседе постало је врло модерно тако да се и Алфонс Доде одлучио да посети Африку. Одмах је прочитао обе Фромантенове књиге које ће касније, кад буде писао свог Тартарена, стално имати на уму. У то време на хиљаде Француза су с великим узбуђењем „гутали“ књиге као што су „Ловац лавова“ од Жил Жерара, „Ловац пантера“ од Бомбонела, и друге сличне. Само, ко би Додеу платио пут и боравак у Африци и како би набавио новац за опрему? Можда би то могао да буде војвода од Морнија? Но претседник законодавне скупштине Француске није имао намеру да одреши кесу.

Одгајивач лала

Оболели Доде није пошао у Африку сам. Његов брат Ернест није био у могућности да га прати па је један њихов нећак, Рејно, са одушевљењем прихватио позив. Тај нећак биће онај „ујак“ о коме је писац говорио у књизи, јер је Рејно био старији од Алфонса пуних двадесет година. Ево како га је писац оцртао у једној познијој књизи којој је дао назив „Тридесет париских година“: трбушаста и снажна добричина јаког гласа и сочних израза који се грдно плаши да ће умрети као просечни одгајивач лала и црног лука у млаком и срећном малограђанском браку. Пошавши на пут у Африку, он собом носи и три своје велике страсти: чежњу за ловом, — у Монфрену, где је живео, звали су га „Рејно ловац на вукове“, — пустоловну лектиру и амерички бодеж (који је иначе носио без икакве потребе, али је стално уображавао како га на улици могу сусрести какве сумњиве личности).

Јер, на несрећу овог „ловца на вукове“, нико на свету није био толико жељан узбудљивих доживљаја и нико није живео безначајнијим животом између лала и досадног свакovечерњег картања, као он. Зато је, одлазећи у околину Монфрена у лов на препелице, често мислио како би лепо било корачати кроз афричку савану у сусрет крволочној дивљачи. Отуда његова велика занесеност за Африку. Једног дана, кад је у оближњи Ним стигла Пезонова менажерија, обилазећи до бесвести око кавеза са лавовима, Рејно је замишљао себе како са пушком у руци хода по афричком Атласу привучен мирсом дивљачи којој је ушао у траг.

Чим је примио Ернестово писмо, одговорио је да ни за живу главу не би пустио „малога Додеа“ самог у ту непознату земљу. Породичне обавезе, његова част, најзад лавови — све га је то звало тамо! Испуњена колико чуђењем толико и дивљењем, родбина је са интересовањем пратила Рејнове и Додеове ужурбане припреме за пут. Најзад, 18 децембра 1861, њих двојица су се у Марсељу укрцали на пароброд „Зуав“ и кренули преко Средоземног Мора.

У потери за лавовима са Атласа

Бацимо за тренутак поглед на ова два путника да бисмо утврдили који је од њих двојице већи Тартарен. Пре свега, чињеница је да су обојица дочекани на броду са потсмехом публике и посаде. Двадесетогодишњи Алфонс и четрдесетогодишњи Рејно прешли су бродски мост у неверовато смешним, широким панталонама и са широким жарко-црвеним појасевима. Бродска кабина била им је испуњена оружјем и муницијом. „Нас двојица, мој сапутник и ја, — писаће Доде доцније — личили смо на две праве правцате будале“.

Кад су се путници искрцали у Алжиру били су наоружани до зуба а главе су им вриле од херојских планова. „Већи Тартарен од самог Тартарена, — признао је неколико година доцније Доде, — веровао сам да ћу истребити сву дивљач са Атласа“.

Два модела

И заиста, највећи Тартарен био је сам писац. Маштао је о великом лову на дивљач иако никад у животу није био у лову. Сем тога био је јако кратковид а што је најгоре болест га је све више црпла.

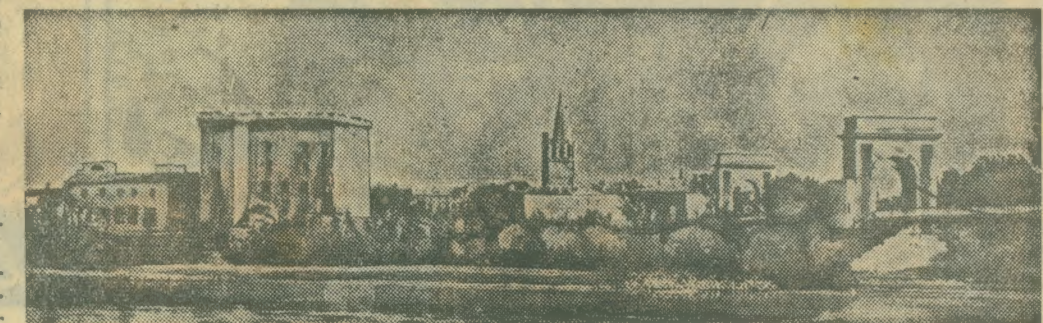
Али, уколико се боравак у Алжиру продужавао, Доде је све више сумњао у своје ловачке способности. Међутим, Рејно је и даље о себи имао најлепше мишљење.

После успеха свог првог комада „Последњи идол“ у позоришту „Одеон“, Додеа су позвали у Париз. На дан 25 фебруара 1862, кад се у Алжиру укрцао на пароброд „Луксор“ Доде је пред собом већ имао свог будућег Тартарена. То је био Рејно.

Јуна 1863, дакле годину дана по свом повратку у Париз, Доде је објавио прву верзију свог „Тартарена“ која је имала облик краће приче. Приповетка се звала „Шапатен, убица лавова“. У Паризу је прошла сасвим незапажено, али је на грађане у Ниму оставила снажан утисак тако да је несрећни Рејно одмах добио надимак „Шапатен“.

Зашто је Алфонс Доде сместио свог јунака у варошицу Тараскон кад он сам у њој никад није живео и никад ништа у њој није ни написао? Зато што је Рејно, како је Доде касније забележио, „на путу из Париза за Марсељ тако снажно хркао по јужњачки да је то личило на узвике ратника из племена Апаша“, па се одмах одлучио да се њиме користи као моделом. Али, пошто није хтео да га вређа, тиме што би означио и место његовог стварног боравка, он је за његово пребивалиште узео јужњачки Тараскон. Значи, Тараскон је намерно одабран. Занимљиво је и то да је Рејно, осећајући колико је послужио као модел своме нећаку, последње године живота заиста провео у Тараскону, где се повукао и умро у дубокој старости, 1890 године.

Као што се види, „Тартаренова кућа“ у Тараскону није била Тартаренова већ Рејнова. Али, пошто је Тартарен уствари Рејно, то ни поверљиво саопштење старога Туртеа песнику Гофику не претставља „делу целцату“ већ само делимичну истину.

ТАРАСКОН

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ТРИ ЗМИЈЕ СУ ХТЕЛЕ ИСТИ ПЛЕН

Ретко се змије узајамно прождиру, али и то се дешава. Три водене змије ловиле су у исто време жабу и напале су је са три стране. Ниједна није хтела да се одрекне плена, али је најјача прогутала жабу а у исто време и две змиске главе. Да није било интервенције чувара две друге змије су могле да плате животом због прождрљивости треће.

СТАТИСТИКА О ПУШАЧИМА

Статистике служе у разне сврхе, па и да се дозна шта се све у свету троши и колико. Према подацима о пушењу од пре две године сазнаје се ово: Французкиња пуши више од њеног мужа, који потроши за дуван око 4.900 франака годишње, за исто време Холанђанин потроши 7.200 док Швајцарац, који највише пуши цигарете са филтром — 8.100 франака. У Америци и Енглеској дуван је јако скуп, тако да на Американца пада око 12.700, а на Енглеза 17.400 франака.

ПРАКТИЧНЕ БАТЕРИЈЕ

У Француској је начињена врста џепне лампе која ће послужити у свакој прилици. Аутоматски се пуни на сваком контакту од 100 до 220 волти. Пошто је намагнетисана, она се може причврстити на сваку металну површину.

КУТАК ЈЕДНОГ УМЕТНИКА

Приликом отварања овогодишње концертне сезоне у великој лепој сали Конзерваторијума у Москви била је изведена „Једанаеста симфонија“ Димитрија Шостаковича, као и његова кантата „Над нашом отаџбином сунце сија“. Тим поводом упитан о његовим новим стварањима Шостакович је рекао:

— Завршавам оперету Москва—Черемушки“. А ускоро идем у Финску.

Крајем септембра ове године Шостаковичу је била додељена награда великог финског композитора Јана Сибелијуса. Додељивање награде се подударило са годишњицом смрти Сибелијуса који је с великим одушевљењем пратио остварења Шостаковича.

Двадесет петог септембра 1956 године, када је Шостакович славио своју педесетогодишњицу, добио је велики број телеграма из целога света. Међу њима био је и један упућен из Финске: „Генијалном композитору шаљем своје срдачне поздраве — Јан Сибелијус“.

У радној соби Шостаковича стоје два клавира. На њима он испробава своје композиције. Ту је написана и његова „Једанаеста симфонија“ за коју је добио награду Лењина.

По зидовима висе портрети великих музичара. Свуда се налазе ноте. Постоји и један сточић за шах, јер, Шостакович је велики љубитељ те игре и понекад јој посвећује по који час. Јако воли и спорт. Успева чак да уграби времена и оде на фудбалску утакмицу.

Шостакович је носилац француског ордена уметности и литературе; члан је италијанске академије „Санта Цецилија“, Шведске краљевске музичке академије; члан-кореспондент немачке Академије уметности и почасни доктор музике Оксфордског универзитета.

ОРКЕСТАР СА ЛОНЦИМА И ШЕРПЕЊАМА

Да ли сте некад чули звуке песме „О соле мио“ изведене од оркестра у коме учествује: млин за кафу и тигањ. Песма почиње меким пицикатом произведеним на треници за сир кад диригент оркестра спусти велику варјачу коју држи у десној руци. Варјача је уствари диригентска палица маестра Емилија Казагранде која води музичаре у сламним шеширима док се они труде да изведу мелодију на кухињским судовима и другим домаћим реквизитима.

Концерти оркестра „Ла Рачија“ који је основан пре неколико година врло су популарни у Италији. Ова дружина је постала чак славна после појављивања на телевизији.

У овом оркестру „инструмент“ са кашикама као диркама производи тонове који треба да личе на саксофон. По

роштиљу се превлачи као по жицама гитаре, пљоснате флаше служе као маракаси. Млин за кафу и ножеви производе специјалан ефект док вибрације ствара тигањ.

МИРИС ЦВЕЋА МОЖЕ ПРОУЗРОКОВАТИ ЧАК И СМРТ

Познато је да се увек увече уклања цвеће из спаваћих соба, јер мирис цвећа може да проузрокује главобољу, болове у грлу и друге нелагодности.

Неки лекари тумаче ову појаву као идиосинкразију — поједини организми имају необјашњиву аверзију према извесним мирисима цвећа — док хемичари сматрају да ово токсично дејство цвећа проузрокују мирисава уља у њима а уносе се у организам дисајним путем. Хигијеничари су опет мишљења да до главобоље долази услед загађења ваздуха у просторији.

Познато је да је мирис цвећа проузроковао чак и смртне случајеве. У Француској је пре више од 20 година једна девојка умрла у соби у којој се налазило десетак великих корпи са криновима. Један шпански официр заспао је, скривајући се, у једној гробници препуној венаца од ружа и умро. Многима је позната и легенда о отровном дрвету манцанињи које доноси смрт свакоме ко заспи у његовом хладу. Мајерберова опера „Африканка“ је нарочито допринела да се та заблуда рашири.

Смртни случајеви услед биљних мириса су свакако изузетни и морају се пре приписати дејству неких других, личних чинилаца. Научно је проверено да опојне тропске мирисне биљке изазивају често код истраживача тешке нелагодности и несвестице. Неки људи у нашим крајевима не подносе мирис љубичице, лала и ружа, а има жена које од мириса цвећа добију несвестицу. Мирис ружа некипут проузрокује болест очију, а јасмин, мимоза и љубичица су повод промуклости. Стога оперске певачице обично одмах уклањају из својих гардероба цвеће које су добиле на дар.

НИЈЕ БИЛА КАО ДАНАС

Посетница није увек изгледала тако једноставна и чиста, као данас. Раније је била претерано шарена. У 18 веку украшавана је најчешће цвећем, брдима и планинама, затим срцима и голубовима. Посетнице ратника носиле су слике оружја и коња, а власници земље уживали су да их улепшавају замковима.

Касније, на посетницама се виђају етрурске вазе или репродукције грчких и римских уметничких предмета.

Око 1830, у Француској је литографија фабриковала посетнице које су биле шарене као данашње налепнице за винске боце. Изгледале су толико ружне и смешне да се човек пита како је таква мода уопште могла да продре. Као реакција на такав укус дошле су сасвим беле и једноставне посетнице.

Што се тиче празничких честитки, оне су знатно млађе. Како засад изгледа, прва честитка је послана за нову 1846 годину. Међутим, њихово порекло је још много дубље — кад су Римљани једни другима слали украшене таблице од печене иловаче, нешто слично да нашњим поштанским разгледницама.

Прва наруџбина празничких честитки потекла је од Енглеза Хенри Коула, пријатеља кнеза Алберта, мужа краљице Викторије. Он је 1864 затражио од тада познатог сликара Џон Калкот Хослија да му изради нацрт за 1000 примерака празничких честитки које је потом пустио у продају.

Отада се обичај распространио по целом свету и до данас је начињено много врста честитки. Једна је, например, била дуга 7 а широка три метра.

Најдрагоценију од сивх послао је један Немац. На њој је био један цртеж „Свете породице". А на полеђини је пошиљалац написао: „Срећан Божић". Добитник је честитку однео стручњацима који су утврдили да је цртеж израдио лично Рембрант! Пошто је то сазнао, пошиљалац је био толико несрећан да умало није пресвиснуо од јада.

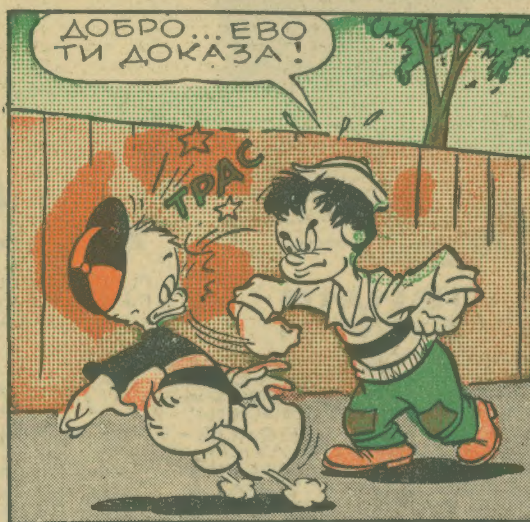
ПАЈА ПАТАК

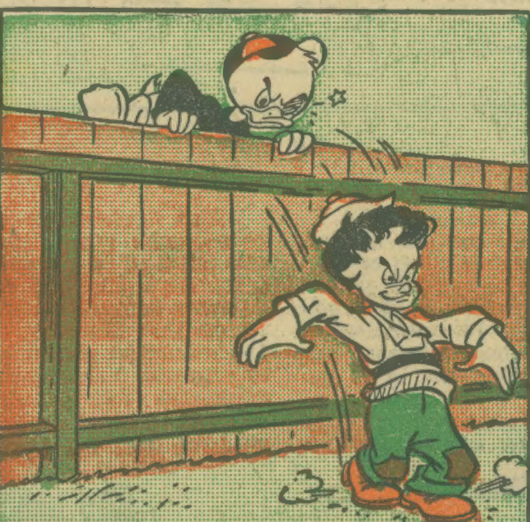

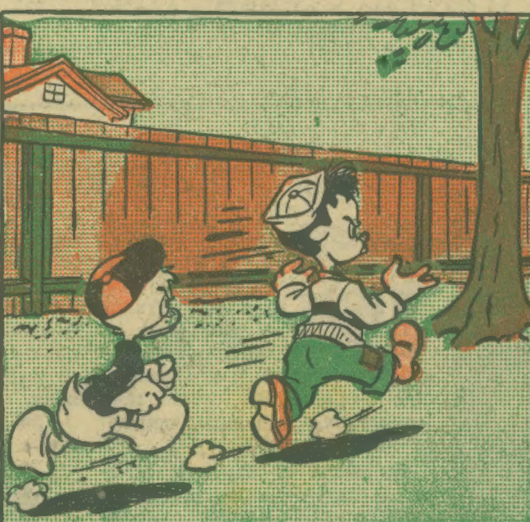

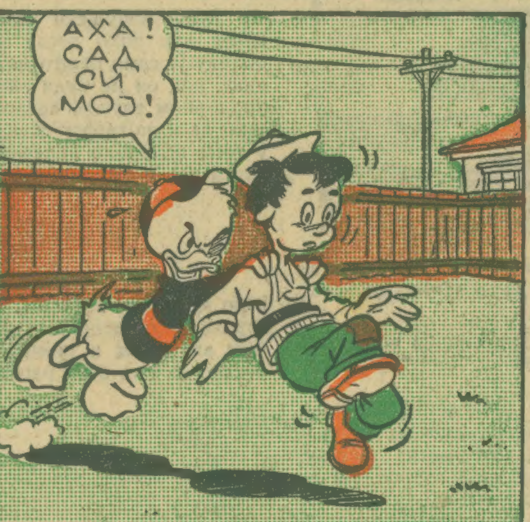

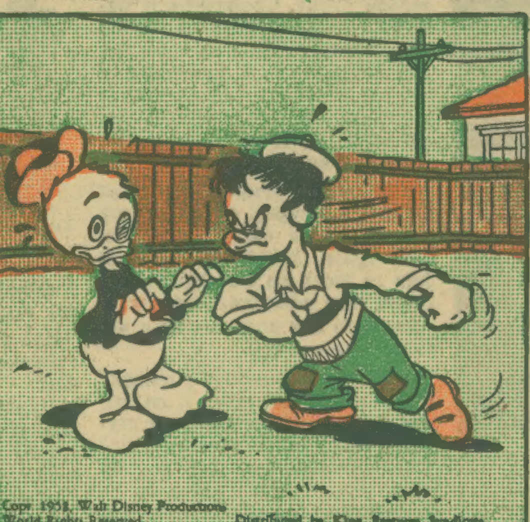

Ехо који говори

Одјеци по неколико пута у високим и врлетним планинама верно понављају произведени глас или узвик. Изузетак претставља ехо који се чује недалеко од највишег врха Устан Тага у планинском ланцу на северу од Тибета. Када путник удаљен око сто пута од просечне висине човека и окренут према тибетанској престоници Ласи звижди, снажно узвикује, баца камење или производи неке друге звуке, планинске стране неће једноставно понављати оно што су „чуле" него ће звуке преображавати у неку врсту потмулог говора који необично личи на тибетански језик.

Чувени шведски истраживач Свен Хедин који је између 1894 и 1935 години пет пута одлазио у Тибет уочио је и проучио ову појаву. Приметио је да планинске стране Устан Тага имају свој особени „језик" којим „одговарају" а он је увек исти без обзира на језик, боју или висину гласа којим се виче. Тибетански свештеници, ламе, искористили су ову занимљиву појаву и преобразили околину врха Устан Тага у светилиште и место ходочашћа за вернике. Говор планине они тумаче на свој начин и „речима" које су чули приписују пророчки значај.

Захваљујући честиткама

Међународни дечји фонд — УНИЦЕФ — од продаје преко десет милиона честитки у преко 70 држава прикупио је пола милиона долара. Ова свота омогућује да се читавих десет дана остварује програм овог фонда, чији годишњи буџет износи 20 милиона долара.

ГЊУРАЧКА МАСКА СА НАОЧАРИМА

Љубитељи водених спортова који немају добар вид могу сада купити гњурачку маску у коју су уграђене наочари према њиховој диоптрији. И кратковиди и далековиди, који раније, због слабог вида нису могли да се гњурају, наћи ће за себе наочари.

Пужеви — нова опасност

Велики тропски пужеви у последње време све чешће преплављују палубе бродова који долазе из далеких источних земаља. Већ су се одомаћили у неким местима на енглеској и француској обали где чине велику штету. Енглеска служба за ентомологију и надзор над биљкама повела је одлучну борбу против ове нове опасности која прети повртњацима и усевима. Палуба једног теретног брода који је недавно пристао у Ситлу, по повратку из Африке, врвела је од огромних пужева великих и по 15 сантиметара од којих је сваки у стању да за једну ноћ поједе мању главицу купуса или целу салату. Ослобађање бродова од ових штеточина врши се на тај начин што се излажу пари на високој температури. То може довести до оштећења уређаја на бродовима, али Британци заплашени од пужева сматрају да се и то пре исплати.

Пас драгоценији од човека

Енглески обалски чувар Виљем Форесте је недавно спасао из мора неку жену и њеног пса. Друштво пријатеља паса му је за ово његово јунаштво дало награду од пет, а друштво спасилаца само једну фунту.

Вештачки сафир

Једна творница из Њујорка почела је производњу сафира по хидротермичком принципу. На тржиште су већ пуштени вештачки произведени сафири. Дебљина им је осам милиметара а површина 5,5 квадратних сантиметара.

Инвазија мрава

На југоистоку Америке почела је права инвазија из Венецуеле једне врсте мрава. Немилосрдно нападају жетву, стоку и људе. Међутим, њихов отров не изазива дрхтавицу и језу која се обично добија после уједа других мрава.

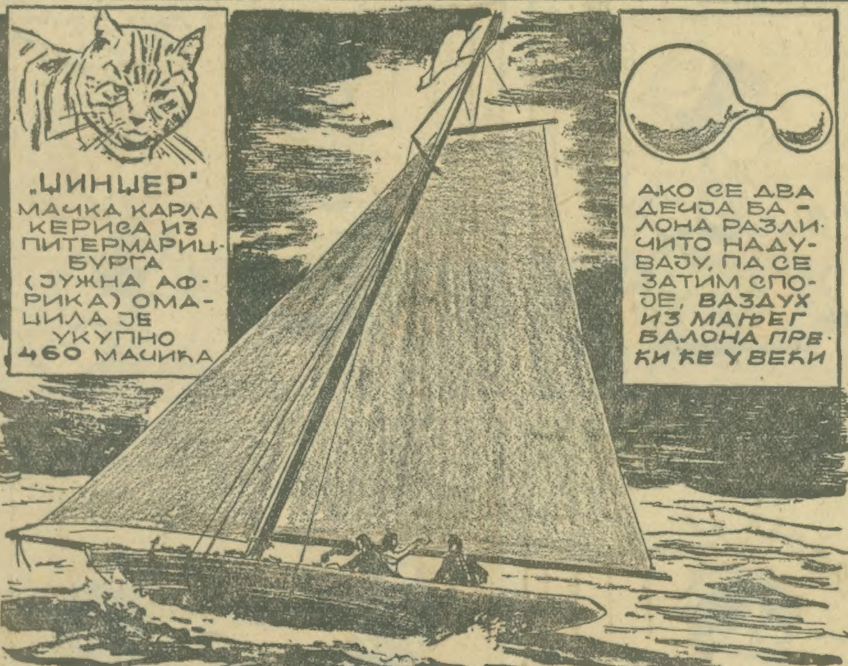
Модерно бурад за пиво

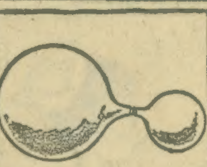
У производњи буради напушта се стари материјал — дрво. У Немачкој бурад се праве од смеше струготине која остаје од дрвета и синтетичне смоле. Бурад за пиво од 315 литара начињена од овог материјала нису тешка ни десет килограма. Ова врста буради кад се напуни не мења много облик, спречава бубање, а не квари ни укус пива.

Ripley's ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

„ЏИНЏЕР"
МАЧКА КАРЛА КЕРИСА ИЗ ПИТЕРМАРИЦБУРГА (ЈУЖНА АФРИКА) ОМАЦИЛА ЈЕ УКУПНО 460 МАЧИЋА

АКО СЕ ДВА ДЕЧЈА БАЛОНА РАЗЛИЧИТО НАДУВАЈУ, ПА СЕ ЗАТИМ СПОЈЕ, ВАЗДУХ ИЗ МАЊЕГ БАЛОНА ПРЕЋИ ЋЕ У ВЕЋИ

АНА УЕНКЕ
ИЗ САНТА АНЕ (КАЛИФОРНИЈА)
КЋИ ЈЕ АДВОКАТА
ЖЕНА АДВОКАТА
СЕСТРА АДВОКАТА
УНУКА АДВОКАТА
СНАХА АДВОКАТА

ПЛОВИМО КУЋАМА!
ТРОЈИЦА ПОЉОПРИВРЕДНИХ НАЈАМНИХ РАДНИКА САМИ СУ САГРАДИЛИ ОВУ ЈЕДРИЛИЦУ У ЈУЖНОЈ АФРИЦИ, ПРЕВУКЛИ ЈЕ НА ВОЛОВСКИМ КОЛИМА ДО ЛУКЕ НАТАЛ, ПРЕВАЛИВШИ ПРИТОМ 400 КИЛОМЕТАРА, А ЗАТИМ СУ НА ЊОЈ КРЕНУЛИ ЗА ЕНГЛЕСКУ И СТИГЛИ У ДОВЕР ПОСЛЕ 10 МЕСЕЦИ И 6 ДАНА

ШКОЉКУ СА ШАРОМ КОЈА ЛИЧИ НА СИЛУЕТУ ЧОВЕКА НАШАО ЈЕ РАСЕЛ МАЈСЕЛ ИЗ ПАСАДЕНЕ (САД)

У ЗАМКУ БОНЕВАЛ
У ФРАНЦУСКОЈ
ПОРОДИЦА БОНЕВАЛ СТАНУЈЕ НЕПРЕКИДНО ВЕК 957 ГОДИНА (ОД 1.001 ГОДИНЕ)

ТЕСТЕРУ
КУПЉЕНУ 1855 ГОДИНЕ ЈОШ УПОТРЕБЉАВА ЏОН УОЛЕР ИЗ ТРЕНТОНА, У АМЕРИЦИ

КАКО ПОСЕЈЕШ ТАКО ЋЕШ И ПОЖЊЕТИ
ДР ЛЕОНАРДО РОМАНЕЛИ МИНИСТАР ПРАВДЕ ТОСКАНЕ У ИТАЛИЈИ НАРЕДИО ЈЕ ДА СЕ СВИ ЗАТВОРЕНИЦИ ДРЖЕ У САМИЦАМА. ГОДИНЕ 1851 РЕПУБЛИКА ЈЕ ЗБАЧЕНА И РОМАНЕЛИ — ОПТУЖЕН ЗА ИЗДАЈУ — БИО ЈЕ ПРВИ ЗАТВОРЕНИК ОСУЂЕН НА САМИЦУ

„Може да открије тајну"

Стручњаци кажу да „лампа" малог свица може једног дана да открије тајну живота. Живот је могућ, кажу они, јер биљке претварају сунчану светлост у хемиску енергију, а свици хемиску енергију у светлост, и то боље него иједна електрична компанија. Сијалица расипа највећи део своје енергије стварајући топлоту, док свитац користи своју „лампу" са 95% ефикасности не губећи ништа у топлоти. Снага једне сијалице од 60 вати одговарала би јачини 137.000 „лампи" свитаца.

Необичан свадбени пут

На немачким аутострадама путовање „ауто-стопом" је све чешћа појава, тако да је то већ постала обична ствар. Али, недавно је штампа забележила једно необично путовање.

Млади брачни пар је одмах после венчања отишао на крај града и кад се појавио први аутомобил младожења је подигао палац увис. Ауто се зауставио и примио срећне путнике. Тако је почело њихово необично свадбено путовање. Мењајући кола, они су, путујући само „ауто-стопом" превалили — 1.200 километара.

Ко је најстарији човек на свету

Постала је већ помало мода да се неки стари људи проглашавају најстаријима на свету, нарочито у Ирану, где збиља и има релативно много оних који су превалили стоту годину. Недавно је објављено у једном техеранском листу да у Ирану живи старац Сајед Али, сељак, који документима може да докаже да је рођен још — 1767 године! Ако је то тачно, и ако су његове исправе веродостојне, он би сада имао 181 годину.

Мајке

Чувена италијанска глумица, добитница Оскара, Ана Мањани, поклонила је једна кола Терезији Рађио, која је сваког јутра на леђима носила свог одузетог сина у школу. Дете Ане Мањани као и син Терезије Рађио оболело је од полиомиелитиса. Мајка је разумела мајку.

Три сумрака

Временска јединица од 24 часа коју ми називамо дан дели се уствари на дан, ноћ, јутарњи и вечерњи сумрак. Почетак и крај сваког овог дела дана није тако једноставно одредити, поготову нестручњаку.

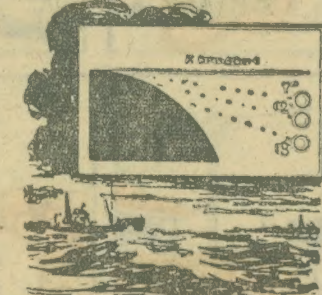
Најлакше се одређује почетак и крај дана јер то су они делови када се рађа, односно залази сунце. Сложеније је одредити границе сумрака. Вечерњи сумрак почиње од тренутка кад сунце зађе, а завршава се кад се оно спусти иза хоризонта до одређеног угла. У зависности од тог угла разликујемо три врсте сумрака.

Грађански сумрак завршава се кад се сунце спустило иза хоризонта за седам степени. Док траје грађански сумрак још се могу на отвореним местима, без вештачке светлости, обављати сви послови, па и читање и писање.

Крај навигационог сумрака настаје кад се сунце спусти иза хоризонта за дванаест степени. Тај сумрак зове се навигациони због тога што док он траје бродови још могу да се оријентишу по обрисима обалске линије, без помоћи светионика.

Астрономски сумрак престаје кад се на небеском своду више не могу открити никакви знаци светлости и кад се небо већ може фотографисати на астрографима и с продуженом експонажом. Тај тренутак се поклапа са оним кад сунце падне испод хоризонта за 18 степени.

Три јутарња сумрака почињу у време које је аналогно

крају вечерњих сумрака, а завршавају се у тренутку изласка сунца.

Ноћ траје од краја вечерњих сумрака па до почетка јутарњих.

Дужина појединих делова једног читавог дана од 24 часа зависи од географске ширине места и од доба године. На екватору дан траје дванаест часова, грађански сумраци по 25 минута, а ноћ нешто дуже од 11 часова. На половима, међутим, дан траје пола године, а сумраци — две седмице.

Вода из мора

Недавно је група научних радника са Љубљанског универзитета под руководством Цирила Рекара, завршила вишегодишње опите добијања питке воде из мора. Помоћу центрифуга, постављених у морској води, у које се убризгава ваздух, и апарата за смрзавање, они су добили кристале леда без икаквих примеса соли. Када се кристали истопе добија се слатка вода.

После ових успеха у Пирану ће бити изграђен један већи систем за прераду морске воде у пијаћу. Следеће године ови уређаји ће почети са радом. За добијање кубног метра воде биће потребно шест литара нафте као погонског средства за дизел-моторе. Уз цену од 60 динара за литар нафте кубик воде би стајао 400 динара. Уколико би нафта стајала само 25 динара кубик воде би коштао свега 135 динара.

Цена воде условљена је и процентом соли у њој. Уколико морска вода има већи проценат соли овај метод би био коришћен и за брзо добијање соли, што би опет снизило и цену коштања питке воде.

Ови успеси љубљанских научника од великог су значаја за крашка подручја на Приморју и острвима која оскудевају у пијаћој води, јер један кубик воде која се довози цистернама плаћа се и по 1.400 динара.

Нове направе за добијање слатке воде из мора даваће ове године 50 кубних метара воде дневно по цени од 40 до 70 динара, јер је у околини Пирана вода богата сољу.

Професор Рекар је израдио и нацрте за инсталације које могу да дају 120 кубика воде дневно. Оне ће бити вероватно постављене на једном од јадранских острва.

За педесет година нокти би нарасли два метра

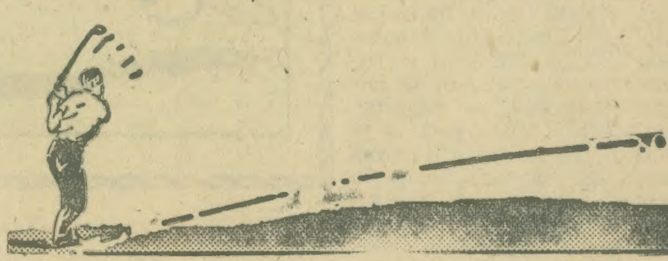
Неки статистичари су недавно израчунали да нокти дневно просечно расту 116,7 хиљадитих делова од милиметра, што значи да би за педесет година порасли два метра и 117 милиметара. Енглески лекари који се баве проучавањем рашћења ноката у разним условима, дошли су и до других занимљивих закључака: на Арктику нокти расту брзином од 114 хиљадитих делова од милиметра дневно, а у областима са умереном климом порасту читавих 5 хиљадитих делова од милиметра. Још је занимљивије ово: знатно брже расту нокти на средњем прсту неко на палцу, на десној него на левој руци, а најбрже код оних који их гризу.

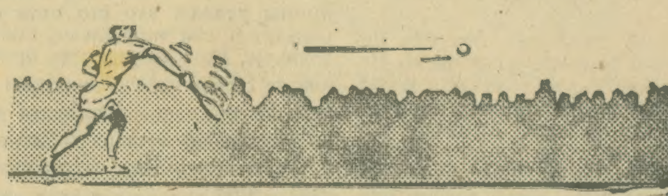
Што нико није чуо и видео

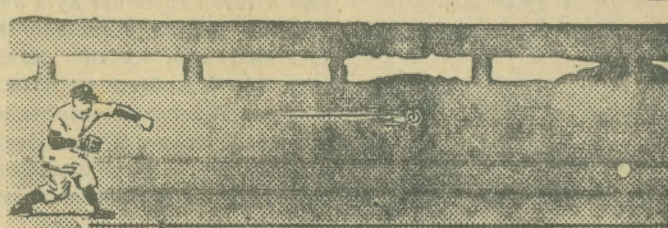
Један напуљски часовничар израдио је један будилник какав још нико досад на свету није ни чуо ни видео. По облику је само нешто мало већи од обичног часовника-будилника, али он не буди звоњењем већ једним веома оштрим и продорним звуком клаксона који се завршава јаким пуцњем тако да и најтврђег спавача мора да пробуди. Али незгода је у томе што тако подешени будилник буди не само свог власника већ и читав комшилук.

Рагбисти не болују од срца

Играчи рагбија нису наклоњени болестима срца — утврђено је једном анкетом, коју су организовали лекари на Харвардском универзитету. Прегледали су 424 играча и нису нашли знаке ма и најмањег погоршања на срчаном мишићу откако се ови баве рагбијем.

И то је неког занимало...

Једна добро бачена лопта у безболу лети брзином од 150 километара на сат. Добро бачена тениска лопта достиже брзину од 180, док вешто ударена голф-лопта постиже и преко 270 километара на сат.

Личност Пабла Пикаса једна је од најзагонетнијих међу савременим ствараоцима уметницима. Једни га сматрају генијем, други варалицом, али чињеница је да се за последњих педесет година ни о једном сликару није толико писало и говорило као о њему.

ПИКАСО

Ниског раста, с лобањом без косе, правоугаоних вилица и живих очију у којима су истовремено настањени „блесак и помрчина" — то је изглед овог каталонског сликара кога безмало сви препознају чим угледају његову фотографију. Али, ако сви знају како он изгледа, мали је број оних који га лично познају а још мањи оних који га потпуно разумеју и подржавају у његовом богатом стварању од чисте графике преко уљаних радова и мозаика до керамике.

Једног дана, у познатом париском ресторану „Каталан", келнер рече чувеном Шпањолцу:

— Право да вам кажем, ја баш не разумем то како ви сликате.

— А кинески? — запитао је мирно Пикасо. — Разуме ли кинески?

— Не, — одговорио је келнер.

— Наравно, да не. Па ипак, наставио је сликар, — има равно пола милијарде људи који га разумеју.

Пре кратког времена, један писац је рекао о овом дијалогу следеће: „Доста је воде протекло Сеном откако су разговарали келнер код „Каталана" и Пикасо. Отада је много малих Кинеза научило кинески, али нико нови није научио како ће да разуме његове слике..."

Пабло Пикасо не воли да се „показује", не одлази у друштва. Живи на југу Француске, у Кану, где га је тешко видети, а у његову кућу није лако ући. Вила „Калифорнија" са великим парком уоколо ограђена је још и високим зидом. Човек се изненади кад провири кроз двокрилну гвоздену капију Пикасове куће и угледа зграду која помало личи на старинарску радњу, пуну сломљених сандука, старих новина, разбијених скулптура и сломљене керамике.

Гост наилази прво на два домаћа пса, од којих је један боксер. Немају нимало гостопримљив изглед и не воде рачуна ко долази. Но, онај ко жели да пронађе домаћина, добро ће учинити ако се прво спусти у подрум. Дању Пикасо најрадије тамо проводи часове у дељању, куцкању и свакојаком мајсторисању.

Атеље му се налази у одаји која би другима служила за трпезарију. Често слика с полуцилиндром на глави можда зато што нема косе, кад је врућина - у купаћем костиму. Као што своју богату машту користи на најразличитије начине кад је у питању уметност, то исто чини и у погледу одевања. Једном је испод ловачког капута имао на себи кошуљу и машну за смокинг. Којипут ставља на главу огроман каубојски шешир, који је добио на поклон од Гари Купера, а понекипут облачи тамне панталоне с попречним белим штрафтама тако да потсећа на зебру. Око њега је увек неред и побацани цртежи, слике, кутије, канапи, жица. Кад падне ноћ он се закључа у своје царство снова и нереда. Једини живи створ који сме да га узнемири док ради је његова најмлађа кћи, Палома.

Пикасова кућа се по цео дан ори од младалачког смеха и веселих узвика, а најмлађи од свих је сам Пабло иако је 25 октобра навршио 77 година. Са њим су увек син Клод, коме је десет, и кћи Палома од осам година. Он има још двоје старије деце. Од сина Паола Пабло је добио унуку Мају.

Пикасо живи веома једноставно. Поред велике запослености, сав изгара у очинској љубави. Његова жива машта не долази до изражаја само у сликама већ и у разговору. Реченице су му богате парадоксима, у речима има много неочекиваних боја, стално гестикулира и прави гримасе.

С времена на време дође у Париз да би освежио успомене из младости. У Паризу је први пут био пре више од пола столећа и становао је на Монмартру још кад је овај бучан париски центар разоноде био сличан тихом и малом селу. Али ту је живела плејада сликара, песника и књижевника чији се утицај у Паризу јако осећао. Њихово главно састајалиште била је зграда у улици Равињон број 13, коју су звали „Бато лавоар" (шлеп-вешерница). У њој је било десет станара, једна чесма и једна настојница која ту није ни становала. Један од станара био је и Пикасо. Намештај му је чинио само диван, а у суседну собу, коју су из шале звали „соба за служавку", долазили су на преноћиште сиромашни пријатељи без пребијене паре у џепу. У атељеу је зими владала неподношљива хладноћа, док је лети био пакао. Али, и зими као и лети, атељеом је господарила чувена Фрика, бела немирна керуша која је беспрекидним јурцањем свима ишла на живце изузев Паблу.

Године 1903 Пикасо се налазио у својој плавој сликарској епохи. Ако би неко дошао увече да види његове радове, морао је да упали свећу, иначе се седело у помрчини.

Дошао је у Париз 1901, кад је имао двадесет година. „Био је окружен ројем сиромашних шпањолских сликара, — пише познати француски књижевник Макс Жакоб, — који су јели на патосу и бесконачно дискутовали. Пикасо је правио по две и три слике дневно а увече би одлазио иза кулиса мјузик-холова и портретисао глумице".

„У то време, — каже сам Пикасо, — песници су утицали на сликаре, сликари на песнике".

Ту су се састајали књижевници Аполинер и Салмон, сликари Матис, Вламенк и многи други. Већ остарели Анри Русо, назван „цариник", први велики примитивист у свету, долазио је у атеље младог Пикаса чак са Батињола, носећи испод мишке своју виолину. Долазио је Жорж Брак са својом хармоником, затим крхка и осећајна сликарка Мари Лорансен. Било је ту увек много духа али, мало пара и, како је неко рекао, „ако су личности са платана из Пикасове плаве епохе сувише мршаве, сама кожа и кост, то није никакво чудо, јер модели, као и њихов уметник, нису имали ништа поштено да поједу".

После плаве, дошла је ружичаста епоха у којој је уметник жњео нешто богатију жетву. Године 1909 напустио је „Бато лавоар" и прешао у нови атеље на булевару Клиши, у једну толико господску кућу да је његов бедни намештај приликом селидбе начинио праву сензацију. Пошто је у атељеу владао велики неред, јер је просторију чистио и спремао свака три месеца, врата никоме није отварао. Његови гости били су само најприснији пријатељи.

Кад је после Првог светског рата дошао у Париз руски балет, Жан Кокто је предложио Пикасу да за трупу једног од највећих кореографа света, Сергеја Дјагиљева, изради декор. Пабло се тада упознао с балерином Олгом Кокловом и с њом склопио свој први брак. Тада већ више није био сиромашан, слике је добро продавао и становао је у кварту Монпарнас, на булевару Распај.

Отада су се догодиле многе ствари не само у животу и у сликарству Пабла Пикаса, већ и у уметничком свету уопште, но његова загонетна личност, као човека и уметника, стално привлачи највећу пажњу. О њему се дискутује, мишљења су подељена, врло опречна, и нико не може да га дефинише.

Дете које је у Малаги, 25 октобра 1881, добило „кратко" име Пабло, Дијего, Хозе Франциско ди Паула, Хуан, Непомучено, Марија де лос Ремедиос, Ципријано де ла Сансисима Тринидад, данас ради, живи и понаша се као да иза себе није оставио непуних осам деценија.

И ХЕЛИКОПТЕР — ФОЛКСВАГЕН

Позната немачка фирма „Фолксваген" освојила је светско тржиште својим малим и економичним аутомобилима. Сада припрема производњу хеликоптера који ће испуњавати традицију малих „фолксвагена" јер ће бити намењени личној употреби. Први хеликоптери — названи „Фолкс-коптера" — имају брзину од 104 километра на час и могу да понесу три путника. Мотор од 105 коња покреће два ротора, сваки у супротном смеру.

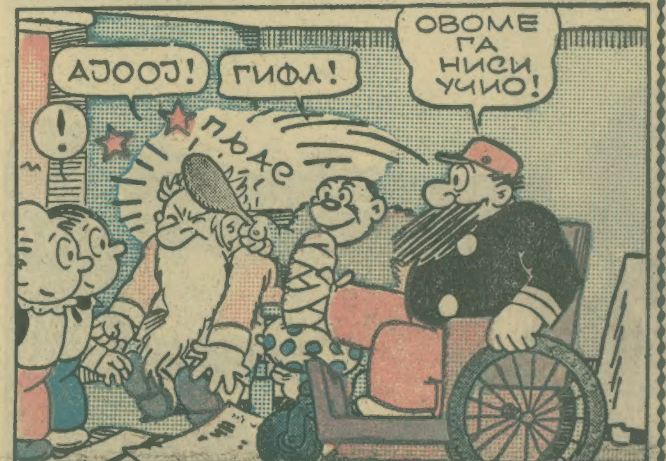
Нова амбалажа за индустрију конзерви

У лабораторијама неких америчких фабрика израђена је нарочита амбалажа за индустрију конзерви која треба да унесе прави преокрет у ову грану производње.

У почетку је ова амбалажа била намењена свемирским путницима да не би имали муке при отварању кутија конзерви. Уместо метала и пластичних маса она је направљена од нарочите хемиске смесе која претставља танку опну око конзервиране хране, а пуна је витамина па се једе заједно са храном.

Доживљаји Бима и Бума

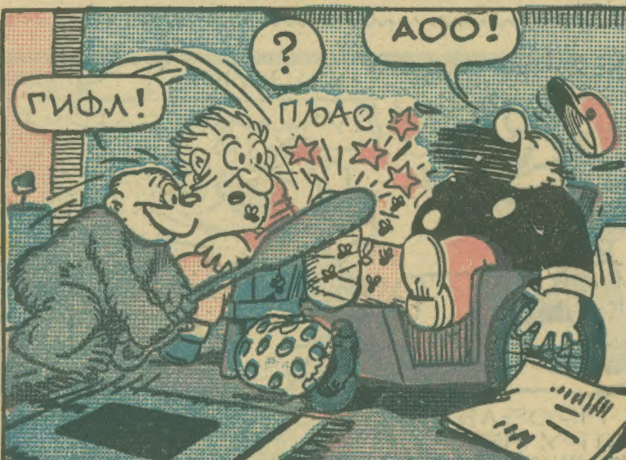

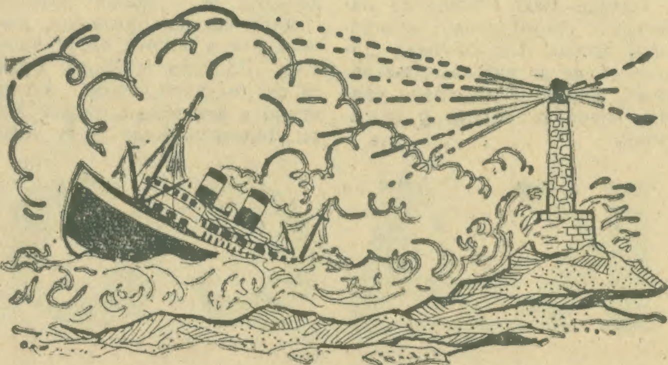

ГРОБЉЕ НАСТРАДАЛИХ БРОДОВА

Чак и данас, кад су готово сва мора проучена и кад постоје тачне поморске карте, пловидбе морем везане су са извесним ризиком. Према подацима лондонског „Регистер Лојда", друштва које се бави осигурањем бродова, за последње три деценије сваке године настрадало је просечно око сто бродова. Већина тих катастрофа догађа се на једним те истим местима. На карти земљине лопте постоји неколико рејона које морнари многих држава још одавно називају „гробљима бродова".

Стотине бродова под заставама готово свих земаља света свакодневно пролазе Каналом Ламаншом — једним од најживљих поморских саобраћајница на свету. Па ипак, и поред јаких светионика, бродови се у Ламаншу веома често насучу на пешчане спрудове.

Узрок несреће је огромни спруд Гудвин који је за време плиме покривен слојем воде од четири метра. Међутим, за време осеке из мора се појављује пешчани спруд висок два метра који се у широком појасу протеже неких једанаест миља. Енглески морнари назвали су овај спруд „прождирачем бродова". То име му потпуно одговара јер његов песак као да привлачи своју жртву. Само у ретким случајевима спасилачке екипе успевају да насукани брод свуку са спруда. Под дебелим слојем песка леже полуиструлели костури римских галија, викиншких бродова, шпанских каравела, енгелских фрегата и зарђала корита модерних прекоокеанских бродова. Настрадалих бродова ту има толико много да су и они постали опасност за нове бродоломе. У зиму 1955 године жртвом „прождирача бродова" постао је чак и један пловећи светионик који је годинама опомињао на опасност бродове који су пловили крај Гудвина.

Залив Светог Лоренца и воде крај североисточних обала Северне Америке нису ништа мање жива поморска саобраћајница од Ламанша и Американци с правом називају овај рејон „Тајмс сквером", именом једне од најживљих улица у Њујорку. За морепловце је овај морски „Тајмс сквер" исто толико опасан као и Ламанш.

Топле воде Голфске струје сусрећу се ту с хладним арктичким струјама и на месту њиховог сукоба стварају се густе магле које недељама покривају море и обалу. У магли „густој као тесто" често долази до судара бродова.

Међутим, овај поморски рејон није опасан само због магле. Сваког пролећа хиљаде малих и великих ледених брегова почињу да се спуштају према југу. С једним од њих сударио се, као што је познато, енглески пароброд „Титаник".

Због судара с леденим бреговима некада је ту пропадало пет до шест бродова годишње. Понеких година тај број би се чак и удвостручавао. Данас је ових несрећа знатно мање, што је плод рада међународне „ледене патроле" која већ годинама обавља службу у западном делу Атлантика.

Рђаву славу међу морнарима стекло је острво Тасманија које лежи југоисточно од обала Аустралије. У току једне године Тасманија има 110—113 дана кад дувају страховито јаки ветрови. Провале облака су честе и потоци кише, стапајући се с пенушавим таласима, данима и недељама сакривају непровидним зидом опасне обале Тасманије.

Списак „гробља бродова" могли бисмо још да продужимо. Али, да ли су стихије увек узрок бродолома? Вековно искуство омогућило је поморским стручњацима да израде тачна правила о пловидби за време буре, магле или међу леденим бреговима. Ако се за време пловидбе посада држи тих правила, безбедност људи, брода и товара готово је стопроцентно осигурана. Међутим, неизвршавање прописа или неумешност у руковању најновијим техничким уређајима за навигацију може да доведе до несреће чак и у најбезбеднијим морима. Такав се случај збио прошле године када се у мореузу Калмар насукао на подводни спруд школски радиолокациони брод шведске краљевске флоте „Принц Карл". Несрећа се догодила при јасној сунчевој светлости, док су радиолокатори исправно радили, и, да би иронија била већа, капетан брода, искупивши на палуби читаву посаду, држао предавање о... безбедности пловидбе помоћу најновијих радионавигационих уређаја.

Снимак Ст. Бојовића

ЧОБАНЧИЋИ СА БОРИЈЕ

На планинама је ретко када топло; чак је свеже, а често и кад није зима тамо јаче захлади. Због тога није чудо што чобанчићи често наложе ватру да би се огрејали. Ово је мотив са Борије Планине у Босни. Борија, веома богата шумом, налази се између долина Велике и Мале Усоре. Њен највиши врх је Руњавица (1077 метара), а има још неколико врхова високих око хиљаду метара.

„ЛЕСИ" НА СУДУ

Према једном старом енеглеском закону, који је још на снази, четвороноге животиње могу да буду изведене на суд и, ако су се огрешиле о законе, буду осуђене на смрт.

Овчарска керуша „Леси" дошла је недавно у сукоб са законом. Насупрот својој имењакињи, јунакињи из познатог филма „Леси се враћа кући", она није благе нарави; нарочито су јој несимпатични мотоциклисти. Док је била на слободи, она их је бесно прогонила и тиме угрожавала безбедност уличног саобраћаја. „Леси" је због тога осуђена на смрт. Али, пре но што су надлежни органи успели да је ухвате, њена господарица, двадесеттрогодишња Роби Бауринг, сместила ју је у један азил за псе у који је полицији забрањен приступ. „Леси" тамо живи мирно и срећно, и кажу да ужива опште симпатије.

Међутим, случај тиме није ликвидиран. Исти овај закон који предвиђа казну смрти за четвороноге преступнике, предвидео је и новчану глобу за сопственике животиња ако на било на који начин спречавају извршење казне. Глоба износи једну фунту дневно и Роби Бауринг досад је већ морала да плати 100 фунти. Даље плаћање сасвим би је новачно уништило и она ће, по свој прилици, ускоро морали да положи оружје.

Трагични случај керуше „Леси" узбудио је све љубитеље паса у Енгеској, а њих, као што је познато, на британским острвима има много. О „Леси" се причало и писало толико да је њено питање, најзад, доспело пред Доњи дом. Против већ изречене судске пресуде којом је „Леси" осуђена на смрт, Доњи дом не може ништа да учини, али постоји извесна могућност да се закон, на основу кога је она осуђена, укине или бар донекле измени. Влада је чак обећала своју пуну подршку у случају да који од посланика поднесе законски предлог у том смислу. Лесина господарица нада се да ће тај законске предлог бити поднет пре но што буде сувише касно.

Снимак Ст. Бојовића

БРАТ СЕ ЖЕНИ, А ЈА СЕ УДАЈЕМ...

Ово је обичан призор који се већ годинама види у целој нашој земљи: прављење цигала, а после долази подизање куће.

На слици су приказане жене из села Војиславаца код Радовишта, у Струмичком Пољу, како праве, пеку и слажу готове цигле. Живот личи на причу. Пре се у овом крају у многим кућама спавало у одељењима где су биле смештене овце, а сада се људи такмиче ко ће лепшу кућу да подигне и то са четири или чак и шест одељења. И не само то. Они се боре и да што лепше кућу уреде, јер на огњиште и вериге очева и мајки нико више и не помишља. Сада се у стану налазе лепи кревети и шпорети, а све је обасјано електричном светлошћу.

За петнаест година у Струмичком Пољу подигнуто је око 3000 кућа. Једна од ових трудбеница на слици је девојка и она каже: „Брат ми се жени, а ја се удајем, па хоћемо да се веселимо у новој кући".

ЛЕГЕНДА И ЗБИЉА О ДЕВИ КРОКЕТУ

Ова лепа и стара шпањолска грађевина изнад које виори застава америчке државе Тексас подигнута је 1722, недалеко од Сан Антонија, некадашњег градића Ел Аламо. Данас је он једно од светишта америчке историје јер је на почетку рата за независнот Тексаса, одиграо важну улогу у борби против Мексиканаца.

Уочи одлучне битке, у Ел Аламу су се налазила свега 182 Тексашанина опкољена обручем од 5.000 мексиканских војника. Непријатељским четама командовао је генерал Санта Ана. Пошто су одбили позив на предају, опкољени су пружили отпор и нико није преживео. Борба се водила од 23 фебруара до 6 марта 1836. Том приликом је 400 Мексиканаца погнуло а око 300 је избачено из строја. Међу тексашким браниоцима налазио се и Деви Крокет.

Није прошло много времена а Крокета је осветио његов стари друг и пријатељ Сен Хустон. На дан 21 априла 1836, у долини Сан Хацинто, он је са 750 људи изненадио мексиканску војску коју је водио генерал Санта Ана. Борба је трајала 20 минута. Нападајући непријатеља уз паклене узвике „Сетите се Алама!", они су побили 630 Мексиканаца, 208 их је рањено а 730 је заробљено међу којима се налазио и генерал Санта Ана. Американци су оставили 6 мртвих и 24 рањена. Касније, Сен Хустон постао је први претседник републике Тексаса.

Од јунака код Ел Алама, — Деви Крокета је легенда начинила великим херојем. Али средишна фигура споменика, иако претставља Деви Крокета не изражава његов прави лик. Какво је било лице чувеног ловца и пионира, пуковника, америчког народног посланика и легендарног хероја никоме није познато. Његов лик је до данас у Сједињеним Америчким Државама претстављан на више стотина начина и то не само од стране обичних улустратора већ и озбиљних историчара. Уствари, кад год неко жели да прикаже лик и држање Деви Крокета, он ствара фигуру према народној легенди трудећи се да тиме задовољи машту и укус милиона његових поштовалаца.

ИЗДАЦИ ЗА ДОМАЋЕ ЖИВОТИЊЕ У ЕНГЛЕСКОЈ

У Енглеској се годишње потроши око 40 милијарди франака за издржавање домаћих животиња! Ова велика сума неће бити несхватљива ако се зна да у овој земљи има преко три милиона регистрованих паса, више од пет милиона мачака и око шест милиона птица.

СТРАШАН ПОСАО

ЈЕСЕЊИ И ЗИМСКИ МОТИВ

Снимци: Ст. Бојовића

На сликама је приказан јесењи и зимски мотив са Копаоника. Копаоник је највећи планински масив у Србији, а налази се између Ибра и обе Мораве. Средишњи део Копаоника претставља врло пространу разгранату таласасту висораван која се назива Равни Копаоник, а њена просечна висина је око 1700 до 1800 метара. Највиши врх је Суво Рудиште (Миланов врх 2140 метара). Изнад две хиљаде метара су врхови: Гобеља, Вучји Крш и Небеске Столице. Нижи од две хиљаде метара су врхови: Врлетница, Чир, Гоч, Треска, Маничије, Рапајловац, Пилатовица, Тумба, Остро Копље, Угљарски Крст, Мадљика и Шаљ Брдо. На Копаонику се налази извориште многих притока реке Ибра, затим извори Лабе, Топлице, Расине и Јошанице. Сама област Копаоника пошумљена је, богата сочним суватима и рудама (гвожђе, бакар). Ту се налазе и трагови римских и српских средњовековних рудника. Наш научник Тихомир Р. Ђорђевић у свом напису „Под Копаоником" између осталог каже:

„Најсилнији утисак чини оз биљни, намргођени и чест страшни Копаоник, који нам ј био за леђима, и чији се вр преко високих брда испре, нас, помаља као какво чело гордог џина да покаже да је он ту господар. Преко тог џиновског чела, као преко чела љутита јунака, прелећу облаци, час сури, час бели. Или му се облаци са чела подигну и он се разведри и поносно стоји, да нам прикаже своју величину и своју величанственост. Али нам је онда његова горостасност страшна и некако поштовања достојна.

Не знам зашто, али је Копаоник учинио на мене утисак седога старца намрштена чела, озбиљна лица, који само тако изгледа, а готов је да нас обаспе благодетима и милином ако му само руку пољубимо.

Бејах задивљен, очаран и ћутах. Освртах се на све стране не знајући у шта пре да гледам, у чему пре да уживам, и чему пре да се дивим..."

НЕОБИЧНИ ПУТНИЦИ У АВИОНИМА

Транспорт животиња се данас врло често обавља авионом. Само једна америчка компанија годишње превезе око 30.000 животиња не рачунајући око 7 милиона пилића, 2 милиона канаринаца и неколико милиона тропских риба.

Од дивљих животиња транспортују се сви примерци — — од мравоједа до малих слонова, ако нису тежи од 600 килограма. Али и домаће животиње могу бити путници — једним авионом се превезе читаво стадо од 16 браманских говеда или 12 тексашких коња.

Да би се сазнало како треба поступати са животињама приликом њиховог ваздушног транспортовања једна данска компанија је поверила др Хесу, ветеринару са универзитета у Утрехту, да испита реаговање појединих животиња. После детаљног испитивања и експеримената са разним животињским врстама доктор Хес је издао књижицу „Приручник за транспорт живих животиња" у којој је изнео своја запажања.

Пре свега већина животиња више воли путовање авионом него бродом. Птице могу да издрже 36 часова у авиону али притом захтевају доста светлости, и одбијају храну ако се налазе у мрачном простору. Међутим, змије баш воле мрак. Мирно дремају за цело време пута и не траже ни храну ни воду. Млади слонови добро издржавају али само ако су у друштву, иначе постају нервозни. Идеални сапутник младом дебелокошцу је мало бело пиле — бело, пошто слон слабо види. Ако се њих двоје два три дана пре поласка држе заједно они се спријатеље и слон допушта да му се пиле попне на главу. Али чим слон постане „несташан" чувар, да би га умирио веже пиле за једну његову ногу. Ефекат је чудесан. Слон се толико уплаши да неопрезним покретом не убије свог малог љубимца и одмах се умири.

Најнепожељнији путник је тигар. Многе животиње се јако узнемире кад осете његов мирис: мајмун добије хистеричан напад а папагаји дигну страховиту дреку. Зато се тигар увек смешта у задњи део авиона одакле његов мирис не допире до других животиња.

Најбунтовнији путници су пунокрвни тркачки коњи. Пре уласка у авион они стоје као да су укопани. У авион могу да их уведу само мали пони или човек после стрпљивог наговарања. Али кад већ уђу брзо се смире. На овај начин пренети, тркачки коњи могу свежи да учествују у току недељу дана на тркама и у Европи и у Америции.

Да ли животиње покушавају да побегну за време лета? Мравојед, например, цело време пута налеће на зидове кавеза покушавјући да се дочепа слободе. Због тога се он транспортује у нарочито јаким кавезима.

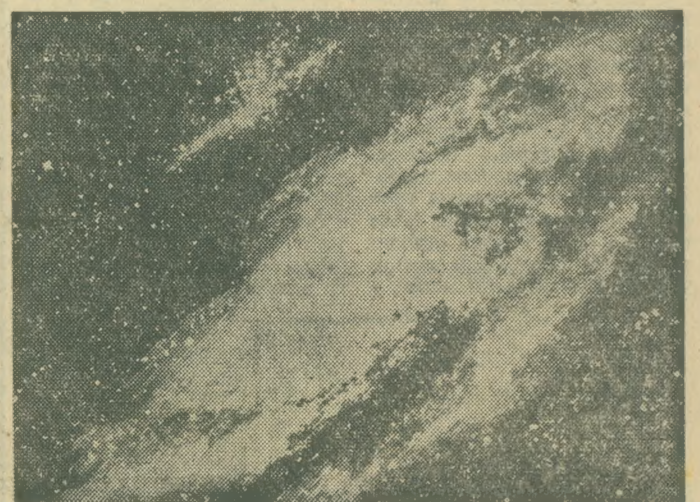
Млади пилићи, тек изашли из јајета, не захтевају никакву негу. Чак није потребно ни да се хране јер у једњаку имају резерву.

Тропске рибе се транспортују у пластичним кесама са водом где је упумпан још и кисеоник.

Неким животињама је потребан специјалан режим. Туљане и морске коње морају често да поливају водом, јер тешко издржавају на сувом.

Доктор Хес је открио да присуство пса умирује животиње у авиону, а присуство мачке раздражује, и то нарочито коње. Зато је потребно пре путовања коња и мачку некако навикнути једно на другог, па тек ако покажу пријатељско расположење ставити их као сапутнике. Мачку такође не поднесе ни птице.

АНДРОМЕДА

На слици се види џиновско сазвежђе Андромеде. Како је то сазвежђе добило име и колико је испричаћемо укратко:

По старогрчкој легенди Андромеда је била ћерка Кефеја, краља Етиопије и Касиопеје. Мајка се поносила лепотом своје ћерке и говорила да је лепша од Нереида, морских нимфа. Ове су биле због тога увређене, па су се пожалиле Посејдону, богу мора, да он казни Касиопеју. Посејдон се толико разбеснео да је на Етиопију послао страшну поплаву и неку морску неман да је уништи.

Када се Кефеј нашао у невољи обратио се пророчишту Амона, египатског бога, за савет.

— Ослободићеш се невоље, ако своју ћерку Андромеду жртвујеш немани! — гласио је одговор пророчишта.

Кефеј је одмах наредио да Андромеду прикују за једну стену на морској обали. Таман када се неман појавила из мора наишао је Перзеј, старогрчки херој. Пре тога он је убио Медузу, чудовиште чија је коса била састављена од змија а што би год погледала претварало се у камен. Убивши Медузу, из чије је крви тада постао крилати коњ Пегаз, Перзеј је на њему кренуо даље и дошао до оковане Андромеде.

Када је Перзеј сазнао од Андромеде у каквој је невољи, одмах се упустио у борбу са морским чудовиштем и убио га. Андромеду је узео за жену и одвео је на Пегазу кући.

После њихове смрти богови су на небу сместили Андромеду, Перзеја, Кефеја, Касиопеју и Пегаза, а по једној другој причи и морску неман — кита. Њиховим именима астрономи су назвали и пет сазвежђа.

Трагедија Андромеде инспирисала је многе књижевнике и уметнике: Софокла, Еврипида, Овидија, Рубенса, Корнеја, Расина и друге.

Сазвежђе Андромеде је као и Млечни пут састављено од још непознатог броја звезда који достиже и милијарде. Тачно се не зна колико је ово сазвежђе удаљено од Земље, али по некима излази да та удаљеност износи од 750 до 900.000 светлосних година. Зраци светлости који сада стижу на Земљу кренули су на пут пре појаве човека на Земљи. Неки мисле да је промер овог џиновског сазвежђа дуг око 40.000 светлосних година. Даље, периферни делови овога сазвежђа обрну се око њега за 92 милиона година. Неки мисле да маса целокупног система Андромеде износи око 100 милијарди сунаца.

НИЈЕ ЛАК ПОСАО

Снимак Ст. Бојовића

Према једној народној изреци најтежи послови су: гајење малог детета, гајење дувана и израда доброг вина. Кад се дуван обере и нанизже на канап да се суши, онда сељак нема мира по целу ноћ бојећи се да му изненадно невреме не уништи цео труд. На слици је приказан један караван, у нашим крајевима где се дуван гаји. То сељаци са натоварених магарићима иду да предају осушени и у демете сложени дуван у дуванску станицу варошице Радовиште, која је после Прилепа најбољи произвођач дувана у Македонији.

ФУДБАЛ – ТЕМА ОПЕРЕ

Композитор Жорж де Годзински компоновао је прву послератну финску оперу која има необичну тему — фудбал. Радости и тешкоће светских фудбалера који играју у италијанским клубовима послужили су композитору за обраду.

НЕВИДЉИВЕ РУКАВИЦЕ

Познато је да неке врсте сапуна и разни хемиски препарати могу код преосетљивих да изазову екцеме. Медицина досад није имала средство против ове незгоде, која појединцима загорчава живот.

Рукавице од гуме које се често препоручују, такође нису срећно решење, јер и саме оне надражују већ осетљиву кожу. Данас је, најзад, нађена помоћ. У Француској се употребљава једна врста крема произведеног на бази силикона. Када се руке њиме помажу добијају се праве невидљиве пластичне рукавице. Овај крем је отпоран на све температуре. Сада се већ употребљава и за заштиту радника у разним хемиским индустријама.

УНИВЕРЗАЛНА ОЛОВКА

Француски хемичари пронашли су пластичнo мастило које садржи једно специјално „нагризајуће средство" тако да се њиме може писати чак и по металу. Сада се израђују оловке у шест боја, а оне имају тако дебеле мине да на сваком предмету остављају отисак.

НАЈВЕЋЕ И НАЈСТАРИЈЕ БИБЛИОТЕКЕ

Библиотека египатског краља Сјепсескаја је најстарија на свету. Налазила се у Гизеху а основана је 2.575 године пре наше ере. Између осталог у њој је било и 350—400.000 таблица са хијероглифима из Вавилона и Асирије насталих у периоду од 2.600 до 2.400 године пре наше ере.

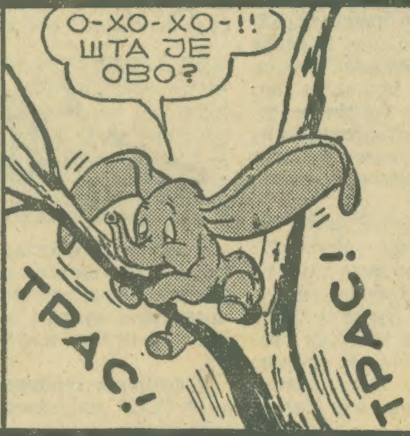
Једна од најбогатијих библиотека на свету, а најстарија у Европи, свакако је Народна библиотека у Паризу која има 4,500.000 књига и 125.000 рукописа. Народна библиотека у Фиренци је највећа италијанска установа те врсте и у њој се налази преко 2,500.000 књига. Највећа холандска библиотека у Амстердаму има 1,500.000 књига, а Краљевска библиотека у Брислу 1,200.000 књига.

НОВА ДОМОВИНА ЛОТОСА

Лотос, цвет гајен поред Јапана, добија нову домовину. Испитивања у подручју Доњеца и другим јужним крајевима Совјетског Савеза показала су да је поднебље ових подручја веома погодно за гајење лотоса. Ускоро ће оно и почети на великим површинама.

РАСПЕВАНИ СВЕТ

Никада свет није био тако жедан песме као данас, у време неприкосновене свемоћи науке, технике и индустрије. О томе сведоче и цифре: огромно је порастао број и вредност продатих плоча у току последњих година. У САД је за то утрошено близу 100 милијарди динара док су Французи 1951 године дали за плоче осам милијарди динара а 1957 34 милијарде.

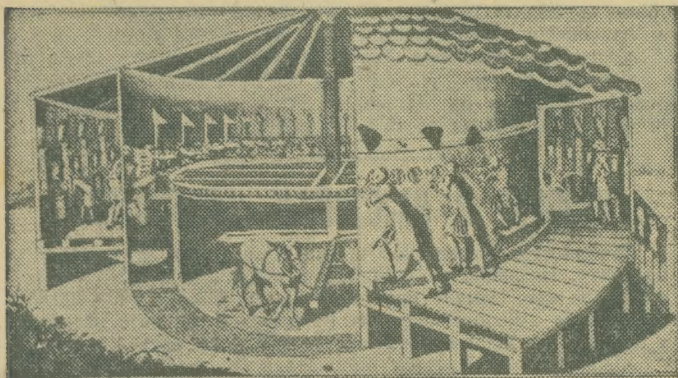
Знатно више од половине плоча које се сниме данас у свету бележе песме свих народа, раса, поднебља и континената. Песме се производе као што се фабрикују ножићи за бријање или жвакаћа гума. По броју композитора песама и шансона Француска је прва земља на свету. Њено Удружење композитора и аутора има 20.136 регистрованих чланова који годишње произведу 200.000 песама. Али, од толиког броја композиција само неколико стотина сними се на плоче, а од тога свега неколико постају популарне широм Француске и света. Па ипак у Француској је песма права страст мушкараца и жена, физичких радника и интелектуалаца, професора универзитета и такси шофера којима је у доконим часовима често главно занимање писање и компоновање песама.

Од 20.000 француских аутора забавних песама 7.000 су млађи од 30 година а 10.000 од 40. Купци плоча су исто тако претежно млађи од 40 година. Па ипак, од својих ауторских права живе само 200 композитора песама а од њих су 22 чак милионери. Преко 16.000 композитора зарађују свега 1.000 франака годишње. Наравно, они имају своја редовна занимања а песма им је само разбибрига.

Песма осваја свет и срца младих. За свој огроман успех она има највише да захвали мађарском инжењеру Виктору Голдмарку који је у данашње време брзине успео да успори кретање плоча и створи плочу се 33 обрта. Прва микроплоча направљена је у Њујорку 21 јуна 1948 године и отада се продаја плоча у свету повећала за осам пута.

Млин за бријање

Пре двеста година, негде у средини 18 века, „славни Хелезиус енглески механичар", дао је нацрт за млин за бријање који је замислио у виду округле зграде. На десној страни приложеног цртежа види се спољна страна „млина" где муштерије заузимају своје место. Средина приказује унутрашњост зграде и њен „механизам".

Над сваким прозорчићем налази се бакарни суд са водом. Изнад њега је „изврсан сапунчић, врло фина четкица за сапуњање и са сваке стране по један убрисач". С десне стране један човек сапуни лице, с леве други пере обријану браду. У средини је муштерија која се излаже опасности да изгуби главу, али храбро протура лице кроз отвор иза кога се окрећу и крећу уздуж и усправно плоче са сечивима за бријање. Овде онде предвиђене су клупице за оне малог раста да би могли главом да досегну до прозора. Најзад, да не би слику претрпао ситницама, гравер је објаснио да је изоставио „чаршаве, четке и камење који служе за оштрење сечива".

Па ипак, то није било све. У висини колена „поштоване господе" била су предвиђена вратанца иза којих се налазио калуп на који су могли да спусте своју перику. Док им је сапуњано лице, точкасти бријач носио је њихову перику у круг подносећи је под чешљеве који су је доводили у ред а потом су је фини сунђери натапали мирисљавом водицом и покривали пудером. Гравер је поводом овог важног детаља додао следеће објашњење: „Тај део млина нарочито нисмо хтели да нацртамо да би се избегла свака могућна забуна". Најзад, предвиђајући да ће на бријање долазити и људи који не носе перику, изумитељ је одлучио да се „наместо калупа стави наслоњача како би муштерија могла удобно да седне и да подвргне чешљању своју природну косу". Једина покретачка снага био је један коњ који је, да би могао да иде у круг, морао да има мараму преко очију.

Кад су лондонски власуљари сазнали шта им припрема угледни механичар Хелезиус, одмах су одабрали депутацију и послали је у Парламент са захтевом да се забрани изградња млина за бријање. Њихова сабраћа из Холандије, чим су приметили да се припрема „индустријализација бријачког заната", извршили су притисак на своју владу да донесе забрану таквог рада у интересу „опште ствари".

Истини за љубав ваља на крају рећи да ни „Хелезиус славни механичар енглески" ни његов млин за бријање никад нису постојали. Њему је дао живот духовити енглески гравер оног доба чија је естампа изазвала велику буру колико у Енглеској толико и у Холандији.

WALT DISNEY УСПАВАНА ЛЕПОТИЦА

УКРАТКО

Трудећи се да пружи што очигледнију претставу о томе колико су огромна растојања између појединих звезда, један астроном дао је овакво упоређење: „Кад би у ваздуху над територијом читаве Европе остале само три пчеле, оне би биле ближе једна другој него

звезде у свемирском простору".

У морима и океанима живи око 225 разних врста ајкула. Али, у индустриске сврхе може се употребити кожа свега 10 до 12 врста. То су коже ајкуле-леопарда, ајкуле-тигра и

још неких других крупних ајкула. Кожа ајкула, веома јака и издржљива, употребљава се за израду мушких ципела, појасева и путних кофера.

У фабрици турбина у Харкову, у СССР, пројектована је највећа парна турбина на свету од 600.000 киловата. Кад би се уместо те турбине користили коњи, била би потребна

ергела од 2 милиона грла.

У Сједињеним Америчким Државама гради се преко језе-

ра Понтчартреј, у савезној држави Луизијани, највећи мост на свету, дуг 38 километара.

ПУЖ СТАР 500 МИЛИОНА ГОДИНА

На последњем конгресу зоолога у Лондону било је речи о окамењеном пужу који је пронађен на обалама Мексичког Залива пре две године. Тек недавно су научници успели да установе старост овог пужа. Јер је баш ова врста недостајала научницима да би имали континуитет у прелазу од мекушаца ка вишим врстама животиња. На тај начин бачена је у засенак риба „целеканта" стара 300 милиона година.

Јапанска олимпијада за бебе

Пред крај протекле године у Токију је одржана јединствена спортска приредба: олимписке игре за бебе. Отсад ће се приређивати сваке године. На првој овој утакмици учествовало је свега дванаест мушке и женске деце која нису старија од године дана. Било је „заступљено" пет земаља: Јапан, Кина, Индија, Тајланд и Сједињене Државе Америке. Од деце се није тражило да прескачу препоне ни да се тркају на 100 метара па ипак није им било лако да победе.

Такмичари су стављени на ивицу пространог тепиха. Затим је требало да што пре добауљају до супротне ивице. Иако је на почетку „водио" један Американац, прва је стигла на циљ Јапанка. Такмичарка је за свој успех награђена једном цуцлом и великом боцом млека.

ПОЖРТВОВАЊЕ

Четири стотине давалаца крви прискочили су у помоћ једној двадесетогодишњој Аустријанки. Спасена је после много напора, јер су јој за десет недеља дате 34 трансфузије.

ВЕШТАЧКА ПЛАНЕТА

Другог јануара 1959 године у СССР-у испаљена је космичка ракета.

Укупна тежина научне апаратуре заједно са изворима енергије и комором износи 361,3 килограма.

У саопштењу које је том приликом дато истакнуто је да ће човек у недалекој будућности и сам моћи да ступи на површине других планета.

Академик Анатолије Благонравов изјавио је да ракета неће постати вештачки сателит Месеца, него ће проћи поред њега и продужити кретање космичким простором у области Сунчевог система. Ракета има брзину нешто већу од оне која је потребна да би је привукао Месец.

Совјетска космичка ракета прво је земаљско тело које се отргло Земљиној тежи.

На основу раније постигнутих искустава са избацивањем Земљиних сателита, сада је створена многофазна ракета чија последња фаза може да постигне другу космичку брзину од 11,2 километара у секунди. Тиме је обезбеђена могућност међупланетарних летова.

*

Да ли успешно лансирање ракета у правцу Месеца обезбеђује могућност да се ускоро лансира ракета која би однела на Месец један ваздушни брод са људском посадом?

То је тема о којој се много пише, поготову откако је од стране неких научника и са совјетске и америчке стране било говорено о припремама те врсте. И нарочито откад је наговештено да се један такав подухват може очекивати негде између 1968 и 1973 године.

Постоје различита мишљења. Пре свега истиче се да лансирање ракете на Месец са инструментима, још никако не значи и могућност да се ускоро изврши и искрцавање људских бића. Није једноставно да се нађе такво решење. Пре само две недеље један од познатих научника на пољу нуклеарне физике, професор Ханс Тиринг, објавио је у једном швајцарском листу чланак у коме износи да се може рачунати са скорим испаљивањем ракете на Месец, али да је избацивање једног ваздушног брода са људском посадом још далеко од остварења. Јер, један такав ваздушни или интерпланетарни брод, ако његова посада унапред не би била осуђена на смрт, поред сложених инструмената и залихе у храни морао би имати и посебне резерве погонског горива у виду специјалних ракета које би му омогућиле да, уколико се приближи своме циљу, може да ретерира и касније опет да узлети и пробије се према Земљи. Прорачуни према искуствима са сателитима око Земље показују да би досадашње тежине кабина и ракета помоћу којих су избачени, морале бити множене високим факторима од по неколико хиљада. Кабина једног таквог ваздушног или интерпланетарног брода морала би не само да буде херметички затворена и са опремом за обезбеђење ваздуха за дисање, већ да располаже и уређајима против превелике врућине и хладноће. Претпоставља се да површинска температура на осветљеном делу Месеца износи плус 160 степени Целзијевих а на неосветљеном опет минус 160.

Даље се указује да једна таква припрема повлачи и огромна новчана средства. Најобичнији експерименти који су досад предузимани, нису чак ни у почетној фази стајали мање од десет милиона долара, а даље су се пели са врло оштром прогресијом. Само, није тешкоћа једино у финансиској опреми за одговарајуће подухвате. Још се не располаже ни једним ни приближно реалним планом.

Највероватнија је замисао да се један такав десант оствари преко лебдећих међупланетарних ваздушних прихватних станица са којих би се ваздушни брод потискивао даље брзином од седам километара у секунди. А најновији совјетски подухват указује на могућност брзине чак од 11,2 километара у секунди. Међутим, маколико оваква замисао изгледала вероватна да би се доспело на Месец, она нимало не обећава да се тим истим путем може и вратити са Месеца на Земљу.

По мишљењу професора Тиринга за један овакав подухват и његово остварење била би потребна средства у висини једногодишњег националног дохотка САД. Зато он каже да то више није поље генијалног стваралаштва, него пре свега материјалних жртава.

Сва досадашња достигнућа, поред научних циљева, претстављала су и борбу за престиж у нуклеарном наоружавању. Али ускоро ће, у томе се слажу многи научници, баш ти подухвати постати стерилни. Искуства из два протекла рата и ова сада указују да нема оружја које неће бити превазиђено новим. Зато би пре реалнијих замисли за упућивање десанта са људском посадом на Месец, чак иако би то било само у научне сврхе, с обзиром да повлачи огромне материјалне жртве, требало улагати сва средства за примену нуклеарне енергије у мирнодопске сврхе на општу корист човечанства.

Свемир куца као џиновско срце

Претпоставка о ширењу свемира спада је међу оне које се најстрасније бране и најогорченије нападају. Данас стручњаци подржавају ту теорију јер подаци добијени многим и све тачнијим мерењима показују стално измицање спиралних маглина у васиони. Оне се удаљују и једна од друге и од нас, брзином која је стално пропорционална размаку између њих и удаљености од Земље. Јасније се то може претставити овако: када се дечји гумени балон са шарама надувава, шаре се повећавају брзином која је пропорционална њиховом удаљавању.

Мерење брзине удаљавања спиралних маглина заснива се на праћењу њиховог светлосног спектра, а у последње време врши се и помоћу радиоталаса које оне емитују. Оба метода дала су исте податке.

Свемир се дакле шири, надима се на неки начин. Али је питање да ли се уствари шири једна основна непромењена количина материје и енергије у простору — као што сматра већина научника — или се материја и енергија количински повећавају, како тврди Американац Хојл.

Уместо одговора нека послужи овај податак: постоје чињенице које указују да се васиона после периода ширења опет скупља, сабија. Дакле нема потребе за новом материјом, јер свемир као да је какво џиновско срце — куца али куца веома соро — сваких 15 до 20 милијарди година! Ми живимо у периоду када је почело ширење васионе.

У извесном смислу пријатније је гледати како се спиралне маглине удаљују од наше планете, него да нам се „вртоглавом брзином" приближавају. По мишљењу неких начника, кад бисмо се налазили у периоду скупљања васионе, плашили бисмо се да наша планета има пред собом још „само" неколико милијарди година живота... а то је за временске мере васионе само тренутак. Овако те бриге бар нема!

ДОК СЕ РОДИТЕЉИ КУПАЈУ

Захваљујући овој мрежи — кад се спакује она претставља само један пакетић — родитељи могу слободно да оду

у воду и да се у њој дуже задрже без страха да ће се дете изгубити или удавити.

КУХИЊА У ТРПЕЗАРИЈИ

У Немачкој је начињен специјални електрични роштиљ за јела која се брзо хладе и онда губе укус. На њему се може испећи бифтек за свега шест минута. Пошто овај роштиљ врло лепо изгледа, он се може унети и у трпезарију да би се ту пекло.

ПОКРЕТНА ТРАКА ЗА ЉУДЕ

Уместо да употребљавају дизалицу рудари у руднику угља у Западној Вирџинији силазе у јаму и враћају се из ње на покретној траци. Њен нагиб је 20 степени а креће се брзином од 45 метара у минуту. Прима сваких шест секунди по једног рудара.

Нови сплавови

Овај нови сплав направљен у САД надува се сам за 30 секунди пошто се баци на воду. Тада има површину на коју се може скочити са палубе брода. Прима десет особа са најнужнијом опремом.

АУТО-ГУМЕ БЕЗ ВАЗДУХА

Једна британска фабрика је почела да производи аутомобилске гуме од синтетичног каучука и пластичне масе полиуретана које се неће пумпати ваздухом. Ове гуме назване „дутан" наговештавају опет тврде гуме на моторним возилима али се оне засада употребљавају само на тешким камионима. Произвођачи тврде да су отпорније према влази, уљу и другим хемиским средствима, а да им је у исто време и носивост далеко већа него пумпаних гума.

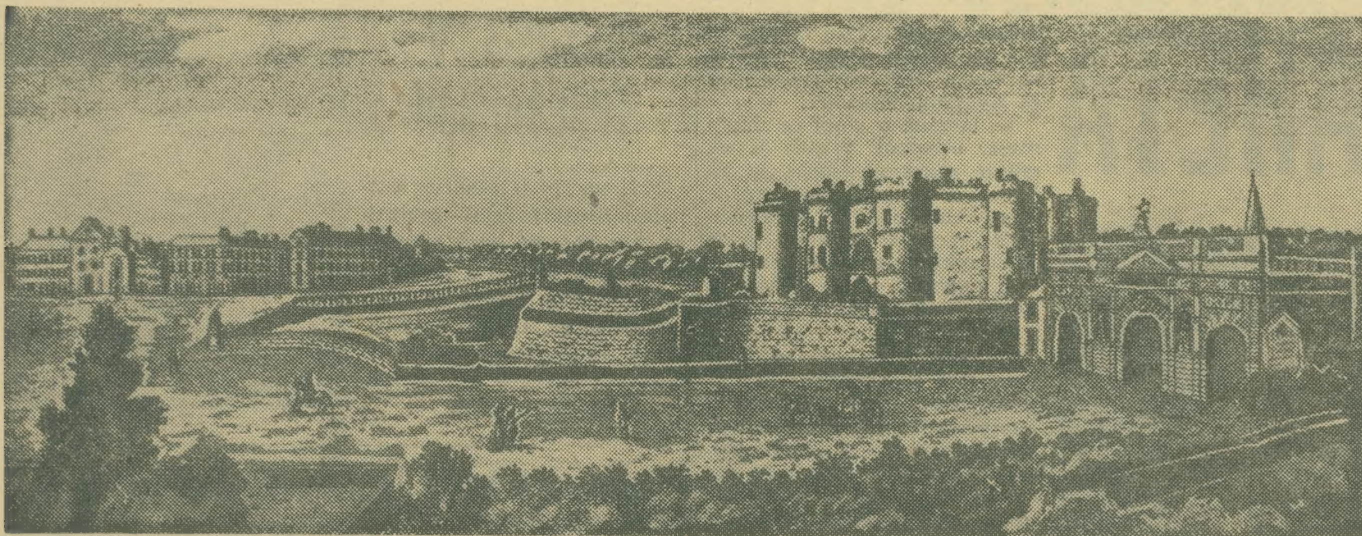
ХЕЛИЈУМ ИЗ ЗЕМНОГ ГАСА

Добијање хелијума је веома тешко и скупо. Иако га има у извесном проценту у земном гасу, ретко се добија одатле, јер је начин био врло компликован и зато прескуп. Нови поступак, заснован на познатом својству хелијума да продире, дифундује кроз стакло, веома је једноставан и употребљава се већ на свим великим изворима плина у Америци.

Машина за сортирање јаја по боји

Јаје је јаје — кажу стручњаци без обзира да ли оно има белу или мрку љуску. Па ипак у Њујорку домаћице плаћају више за бела јаја, а у Бостону желе да купе јаја тамније љуске. Зато је у САД направљена ова направа за сортирање јаја у шест разних нијанси. Кад млаз светлости обасја јаје тамнија љуска мање одбија зракове него бела. Ту светлост мере нарочити аутомати и на основу тога се врши одвајање.

ПОГЛЕД НА БАСТИЉУ ПРЕ ЊЕНОГ РАЗАРАЊА 1789 ГОДИНЕ

БЕКСТВО ИЗ БАСТИЉЕ

Жан Денри, Гаскоњац рођен 1725 године, постао је познат захваљујући свом трагичном животу и бекствима из Бастиље у којој је са малим прекидима провео око тридесет година. Побећи из Бастиље то је јединствен подвиг, јер су савременици говорили да из ње ни птица не може неопажена да излети.

Улазак у страшну зграду

У тамницу је запао, — како сам каже — без разлога: био је оптужен да је ковао заверу против мадам Помпадур, миљенице Луја XV која је тада била врло утицајна личност на француском двору. Без икаквог суђења бачен је у Бастиљу.

Када је кроз велика врата ушао у ову тврђаву, први утисак био је више него поражавајући. Бастиља је одувек претстављана као страшна грађевина са мостом и осам округлих кула, које су се уздизале изнад дубоког јарка прокопаног око зидова тврђаве. Затвореници, са којима се нашао заједно били су у очајном стању, тлачени и узнемиравани од стражара. Речено му је још да ће бити пуштен на слободу ако каже имена осталих завереника. Али у овом двадесетчетворогодишњем младићу бујала је гаскоњска крв, и он је то поносно одбио.

Прве дане у тамници провео је чак удобно. Имао је књиге, лулу и флауту, чиме га је снабдео управник затвора јер је спадао у „привилеговане осуђенике". Од њега се још очекивало да призна. И заиста, после неколико недеља постало му је ужасно досадно, притискивала га је усамљеност и он је одлучио да каже истину. Међутим, било је исувише касно, нико више није придавао томе важности.

Ускоро је био премештен у познати затвор Венсен. Тамновање, поготову без разлога, падало му је тешко и Денри се одлучио на бекство. Сковао је план и ускоро га је и остварио. Једном приликом, кад га је стражар пуштао у дневну шетњу по затворском кругу, он је искористио несмотреност и закључао га у ћелију.

На слободи није био дуго. Желео је по сваку цену да докаже своју невиност те је написао писмо Лују XV. Тако је открио своје склониште. Једне вечери дошла је полиција и ухватила га. Враћен је у Бастиљу.

У подземљу

Али пошто је сада већ сматран као окорели зликовац стављен је у подземље где је било мрачно и влажно, а спавао је на полутрулој слами. Ово је још више пробудило револт у њему па је написао једну песму против мадам Помпадур.

Усамљен, осећајући неправду, јер је сврстан у ред најобичнијих злочинаца живео је веома тешко. У почетку је свима причао и доказивао своју невиност, а затим се одједном повукао у себе, пао у тешку меланхолију и заћутао.

Свакако је врло бедно изгледао када се и управник Бастиље сажалио над њим и преместио га у једну бољу собу, где је био још један осуђеник, неки Алегр. У таквим условима брзо се склапа пријатељство а њих је везивала још једна заједничка мисао: избављање. Данима су ковали и потом одбацивали разне планове. Никако нису могли да нађу срећно решење. Знали су да још нико није успео да побегне из овог казамата. Али жеља за слободом била је упорна. Није знала за препреке.

Најзад су закључили да је бекство из Бастиље једино могуће кроз димњак. Али у унутрашњости димњака, као осигурање, налазиле су се изукрштане гвоздене шипке које су спречавале сваки пролаз. Другог излаза ипак није било и они су се бацили на посао.

Радили су само ноћу кад их нико није могао видети. Алат су скривали преко дана испод пода у једном тајном скровишту. Увлачили су се у димњак. Пљувачком размекшавали цемент који је држао шипке. Пола године им је било потребно да уклоне ове препреке.

И једне ноћи, пењући се по неравном камену оџака стигли су на врх. Тада су ступили у везу са другим осуђеницима, чији су прозори са решеткама гледали у димњак. Организовали су размену: давали су дуван за комадиће канапа.

После једне провале облака

Фебруара месеца 1755 године после једне провале облака, Сена је набујала. То је био погодан тренутак јер су јаркови око Бастиље препуњени водом готово метар и по дубоком чинили да стража постане неопрезна. Она није сматрала за потребно да будно надгледа спољне зидове тврђаве.

Жан Денри и Алегр били су спремни за бекство. Већ после ручка они су из скровишта извадили лествице и сакрили их испод кревета, а све своје ствари ставили у два завежљаја. Одмах после вечере дали су се на посао. Кроз оџак се прво попео Денри, помажући се и рукама и ногама, и гушећи се од гари. Преморен и у грозници доспео је до врха. Затим је спустио конопац да би подигао ствари и помогао Алегру у пењању. Лествице су после причврстили за врх стражарског торња, док су једно уже привезали за цев топа.

Све је то претстављало напоран посао, који је изискивао опрезност, добре нерве и натчовечанску снагу. Довољан је био само један неопрезан корак или поглед у амбис, низ стрмине зидина, па да свему буде крај. Успели су да се спусте у један споредан јарак, који је био без воде, али пун блата и прљавштине. И ту су стали да смисле свој следећи корак.

Живео је од прилога

Једини спас био је да пробију отвор на зиду који је одвајао овај опкоп Бастиље од рова св. Антуна, са спољне стране зидина. Али то је превазилазило снагу два преморена и прозебла човека. Другог избора ипак није било. Загазили су у блато до колена, до појаса, а затим до рамена. Прокопавали су зид целе ноћи промрзлим рукама, прекидани свако пола сата од патроле која је са упаљеним фењерима пролазила готово поред њих, док су се они дубоко удахнувши ваздух загњуривали у глиб. Више од шест часова они су се мучили и тек негде пред зору успели су да се провуку кроз отвор. Одмах су се пресвукли и отишли у једну кафану да преноће.

Али, после неколико дана обојица су били ухваћени. Денри ни овог пута није био довољно опрезан. Писао је мајци писмо да му пошаље новац, али уместо новчане пошиљке дошли су жбири. Враћен је поново у Бастиљу и стављен под најстрожу контролу.

Стање у тамници било је неподношљиво поготову за Жана — јер је био на црном списку и обележен као бела врана. Тако је као заточеник, иако невин, провео читаву своју младост и зрело доба.

Некако пред почетак Француске револуције Денри је ослобођен даљег тамновања. Без икаквог суђења. Како је био затворен тако је и пуштен.

Ускоро су грађани Париза срушили Бастиљу. А Денри је преко ноћи постао национални јунак. Сликари су радили његове портрете, држава му је понудила пензију, а позоришта су га називала „почасним гледаоцем" и дала му бесплатно седиште у њиховим дворанама.

Међутим, он је одбио све то и провео крај живота путујући по Француској. Приказивао је као на покретној изложби своје лествице и друге реквизите из тамнице и описивао народу своје бекство из Бастиље. Живео је од прилога.

ПРВИ...

Један варшавски хотел увео је, први у Европи, превожење својих гостију хеликоптерима. У ту сврху хотел је на крову зграде у којој је смештен, уредио пристаниште за спуштање и узлетање хотелских хеликоптера. Засад ће они, само у време пуне туристичке сезоне, превозити хотелске госте од градског аеродрома који је доста удаљен од Варшаве до хотела и обратно и то — за свега шест минута.

КАДА СЕ УДРУЖЕ ВОЉА И РАД

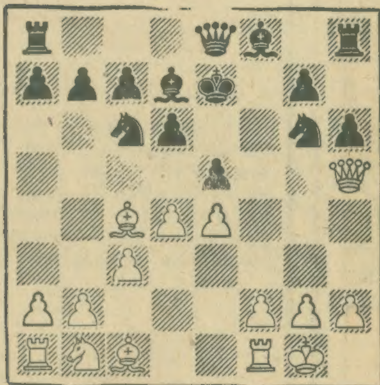
Дете сељачких родитеља Сесилија Моиоли из италијанског места Тревиго, изгубила је вид у шестом месецу живота. Још од детињства је желела да буде као „остали свет, али у томе није успела. Међутим, она је многе „остале" чак и превазишла: са одликом је положила докторат на једном од најстрожих италијанских училишта — универзитету Бокони у Милану. Веома интелигентна морала је да уложи много стрпљења и истрајности да би прво савладала техничке тешкоће. Због малог броја уџбеника на Брајовом писму, многе предмете морали су други да јој читају. Две стипендије омогућиле су јој по три месеца студија у Француској и Енглеској. „Женски карактери у Шекспировим трагедијама — упоређење Дездемоне и леди Магбет" — то је била њена докторска теза на енглеском језику, која је обухватила 80 страница.

ЏИНОВСКИ АКВАРИЈУМ У МОНАКУ

Командант „Калипса" Кусто намерава да сагради у океанографском институту у Монаку велики акваријум или боље рећи океанаријум. Запремина ће му бити пет хиљада кубних метара. Наравно, највећи је у Европи. Иначе, у свету постоје још три овако велика акваријума: један у Калифорнији, док су друга два у Флориди.

Учимо шах 51

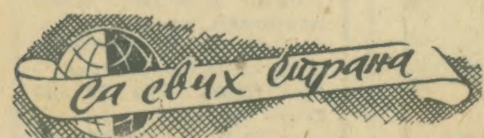

Чији бисте положај више волели, белог или црног? Бели је дао скакача за пешака и материјално је нешто слабији, али црни краљ покренут је с његовог полазног поља и црни више не може да рокира.

На потезу је бели: Дх5—г5+, х6:г5 (црном ништа друго и није остало, него да носи белу даму), Лц1:г5 мат. Жртва даме и одмах — мат ловцем.

Ову партију изгубио је, 1865 године, после дванаест потеза, славни Андерсен (вама је позната његова бесмртна партија) у игри са Цукертортом.

Два ловца, кад имају испред себе чисте путеве, увек су снажно оружје и у противниковим и у вашим рукама.

ДВОЈНИК „АНДРЕ ДОРИЈА“

У Италији је поринута у море нова путничка лађа „Леонардо да Винчи“ која треба да замени потопљени брод „Андре Дорије“. Као што је познато овај брод је био један од најлуксузнијих путничких бродова на свету. У настојању да очувају ову традицију 3.000 радника и техничара у бродоградилишту Ансалдо опремају веома луксузно „Леонарда да Винчија“.

Радови на његовом уређењу биће потпуно завршени идуће године, тако да ће од 1960 године саобраћати на линији Ђенова—Њујорк. За шест дана стизаће у њујоршко пристаниште. Под пуним оптерећењем развијаће брзину од 23 чвора а још два више ако капацитет није попуњен.

Нов брод ће имати најмодерније сигурносне уређаје: стабилизаторе који ће до крајње могућности умањити љуљање лађе на отвореном мору приликом невремена. Биће такође уведени најмодернији телекомуникациони и други уређаји. Сопствена електрична централа ће давати 8.500 киловата колико је довољно да се осветли град од 150.000 становника. Уређаји за дестилацију воде даваће седам хиљада хектолитара дневно.

Изградња и уређење брода стајаће 20 милијарди лира.

НОВИ ИНТЕРКОНТИНЕНТАЛНИ АВИОН

Према писању једне америчке ревије у Совјетском Савезу је почела производња новог интерконтиненталног авиона са брзином двоструко већом од брзине звука и делта крилима.

НОВО ЗЛАТНО ДОБА

Недавно је амерички сенатор Џонсон говорећи у Технолошком институту у Њујорку најавио ново златно доба. По његовим речима кроз две године имаћемо бродове којима ће се управљати помоћу сигнала емитованих са сателита.

НОВА ФЕРИ-БОТ СЛУЖБА НА ЛАМАНШУ

Половином идућег месеца почеће да ради нова фери-бот служба — превоз возова и других возила бродовима — на Ламаншу. На тај начин у многом ће се побољшати трговинске везе између Британије и континента. Роба натоварена у камионе стићи ће захваљујући овој фери-бот служби, од Лондона до Париза за мање од 24 часа.

ТАНИН — СРЕДСТВО ПРОТИВ РЂЕ

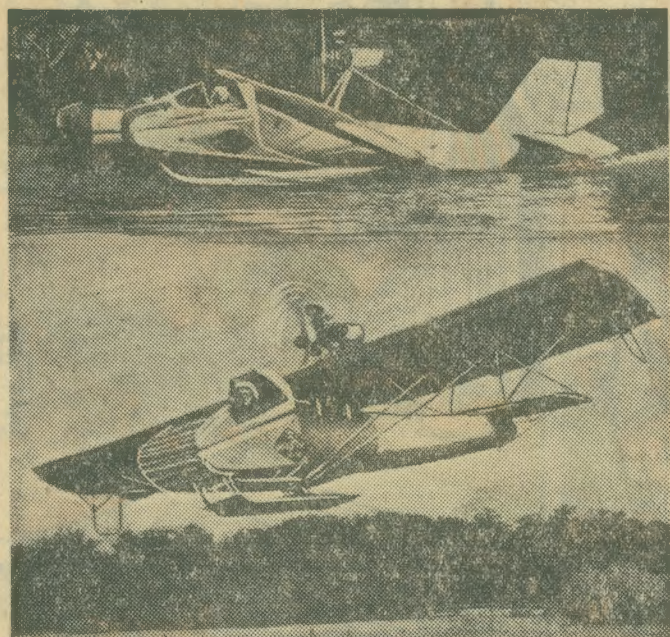
Британски археолози су приликом ископавања у покрајини Јоркшир пронашли одлично очуване гвоздене ножеве, кључеве и потковице још из римског времена. Почело је испитивање како су се ови металне производи тако добро очували да их рђа готово нимало није оштетила. Проучавањима у лабораторијумима музеја, утврђено је да је у земљи где су нађени ови предмети било много танина.

Касније су у покрајини Сомерсет пронађени неки гвоздени предмети стари 2.000 година, такође одлично очувани. И ту су анализе показале да је захваљујући танину спречено деловање рђе.

Овим су веома заинтересовани произвођачи боја, гвожђа и челика. Пре осамнаест месеци конзерватори су познати лондонски часовник „Биг бен“ очистили и конзервирали помоћу танина. Недавно су стручњаци прегледали часовник и утврдили да је танин зауставио процес рђања који је све до сада задавао велике бриге лондонској општини.

Да ли знате?

СКИЈЕ ЗА ВОДУ НА ГУМЕНОМ АВИОНУ

Са скијама за воду, причвршћеним испод трупа, гумени авиони могу се веома лако спустити на воду, у блато, као и на гладак терен. Скије за воду су направљене од лаке алуминијумске смесе и могу се поставити за минут.

СИГУРНОСНО СТАКЛО

Аутомобилска стакла, као што је познато, производе се из двеју стаклених плоча између којих је фолија од пластичне масе. Овакво стакло се не разбија али може да прсне и ситни делићи да ране шофера. Ново стакло које производи једна амерчика фабрика, претставља право пластично стакло јер је пластична маса уклопљена у стакло. У ваздухопловству се оно већ употребљава и показало се одлично јер може да поднесе температуру од минус 40 до плус 170 степени.

ХИДРАУЛИЧНА ФРЕЗ-МАШИНА

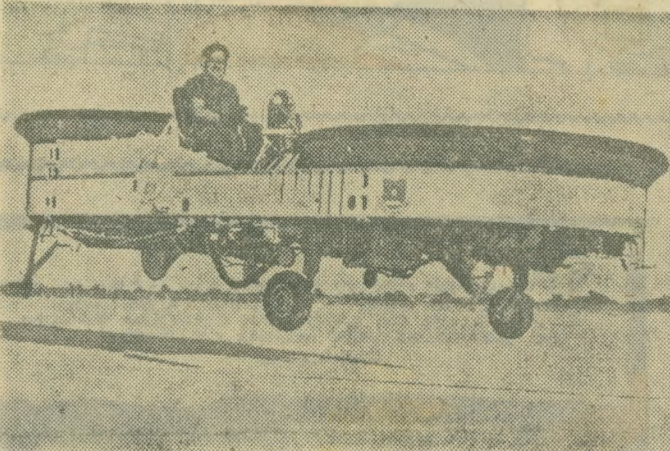
Досад су совјетски физичари употребљавали једну хидрауличну фрез-машину врло прецизну и економичну која је бушила — пресецала под притиском од 10.000 атмосфера. Сада се, међутим, већ врше покушаји да се начини нова још јача фрез-машина која ће су употребљавати за све врсте челика.

СНИМЉЕНО НАСТАЈАЊЕ ЕМБРИОНА

Доктор И. Сорокин са експерименталног биолошког института Совјетске академије наука, успео је да сними развијање ембриона пилета од првих тренутака његовог живота. На филмској траци се могу пратити сви процеси образовања ћелија, ткива и органа.

Да би извео овакав подвиг Сорокин је ослободио јаје од љуске и ставио га у капсулу од хартије са стално истом температуром. Микроскоп опремљен камером снимио је настајање живота а нарочито развијање срца ембриона. Од влакнасте гужвице са једва приметним ритмичким дрхтајима срце постепено добија све сложенији облик и његови откуцаји постају јачи, а структура крвних судова много изразитија. Снимци прве фазе живота, истиче доктор Сорокин, отварају нове перспективе ембриолозима који ће моћи детаљно да проучавају процес еволуције ембриона.

СВРХА ЛЕТЕЋЕГ ЏИПА

Нови летећи џип, направљен за америчку армију у Филаделфији, показао се већ код првих проба као врло практичан. На њему су уграђена два ротора, један напред а други позади, који му омогућују вертикално узлетање и кретање напред. Овај летећи џип је направљен за лаке транспорте, као платформа приликом извиђања и за праћење трупа у покрету. Његова предност над хеликоптером је у томе што су ротори уграђени у самом џипу, а не изнад, тако да може с лакоћом да пролази испод мостова, испод телефонских жица, а по потреби да се скрије испод ниских заклона. Највећа брзина на сат му је 230 километара.

Дедине вештине

Погледајте добро сваку слику, па ћете видети како треба да поставите руке да бисте добили одговарајуће сенке на зиду.

ИГРА СЕНКИ

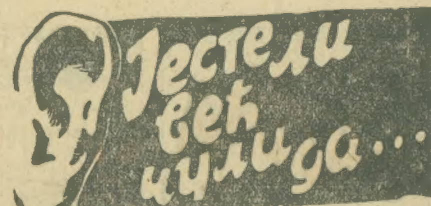

ПАЈА СЕ ЗАБАВЉА АЛИ С КИМ?

Да. Паја Патак виси на грани и забавља се, али с ким?

Да бисте то сазнали спојте једном линијом све цифре почевши од 1 до 59 и биће вам јасно.

... стари Јевреји и стари Египћани умели су да справљају разне врсте сирева. Према Аристотеловом писању, стари Грци употребљавали су за згрушавање млека смоквин лист, као и сирило из желуца младих срна и јелена.

... обала Москито у Централној Америци не зове се тако због многобројних комараца-москита, већ по имену индијанског племена Москито.

... у Чилеу је законом забрањено ношење шешира чији обод има у пречнику више

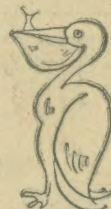
од 1,75 метра, јер се због њих најчешће дешавају саобраћајне несреће.

... на универзитету у Лос Анђелосу постоји клиника за цвеће, једина клиника ове врсте у свету.

... кад се биљка мимоза, која је иначе веома осетљива на додире, ударе и потресе, чува под стакленим звоном где се налази сунђер натопљен етром, она губи ту своју осетљивост.

... у горњој трепавици људи просечно имају 150 до 200 длачица, а у доњој свега 60 до 100.

... вегетаријанаца је било и у Старом веку. Познати писци Сенека и Плутарх били су вегетаријанци.

... у кеси коју има под кљуном птица пеликан може да понесе 2 до 3 килограма рибе.

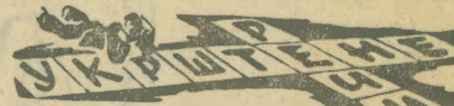
... испитујући циркуске животиње зоолози су по интелигенцији на прво место ставили шимпанза, на друго орангутана, а на треће слона.

... прву операцију слепог црева извршио је енглески лекар Клаудијус Амианду, 6 децембра 1735 године.

... у архипелагу који се зове Хиљаду Острва а који се налази на граници државе Њујорк и Канаде, има уствари 1.700 острва.

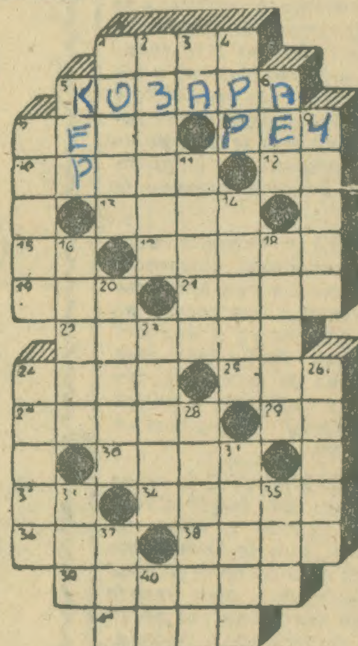

... досад су научници регистровали око 20.000 разних врста риба.

Водоравно: 1) марка аутомобила; 5) наша планина; 7) француски сликар (XIX век); 8) део реченице; 10) језеро на северу Европе; 12) хемиски знак за радијум; 13) аутор романа „Исландски рибар“; 15) разум; 17) врста птице; 19) група певача; 21) драма од Ибзена; 22) град на Куби; 24) птица певачица; 25) грубо сукно; 27) наш рудник угља; 29) ономатопеја лавежа; 30) једно годишње доба; 32) два слова; 34) пољопривредни радник; 36) бог ветра код старих Грка; 38) роман Максима Горког; 39) пристаниште на Дунаву у Баварској; 41) позорница.

Усправно: 1) швајцарски природњак и геолог (1841—1912); 2) наша планина; 3) два слова; 4) поклон; 5) домаћа животиња; 6) свеза; 7) планина позната из НОВ; 9) врста птице; 11) главни град једне суседне државе; 14) страно женско име; 16) врста тканине; 18) врста двоколица; 20) француски композитор („Болеро“); 23) аустриски фудбалски клуб; 24) органи за дисање код неких водених животиња; 26) татарскохунско племе; 28) козачки поглавица; 31) град у Канади; 33) шаховска фигура; 35) отац (слов); 37) наша река; 40) музичка нота.

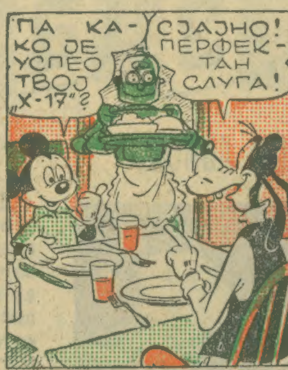
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) јота; 5) галица; 7) Нови; 8) ако; 10) Илова; 12) А(лександар) П(ушкин); 13) рипо; 15) ба; 17) „Нопок“; 19) аја; 21) Елба; 22) амонал; 24) шкрт; 25) вид; 27) осека; 29) ка; 30) лозе; 32) ер; 34) пирит; 36) нар; 38) море; 39) медуза; 41) пета.

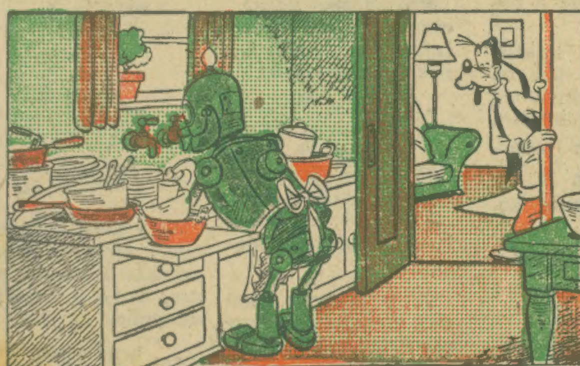
Усправно: 1) јавор; 2) оливин; 3) ти; 4) Ада; 5) гол; 6) Ака; 7) Ниоба; 9) опека; 11) апоен; 14) сплав; 16) Ајакс; 18) облик; 20) ампел; 23) откоп; 24) Шопен; 26) Данте; 28) азимут; 31) Ароза; 33) рам; 35) Ира; 37) реп; 40) де.

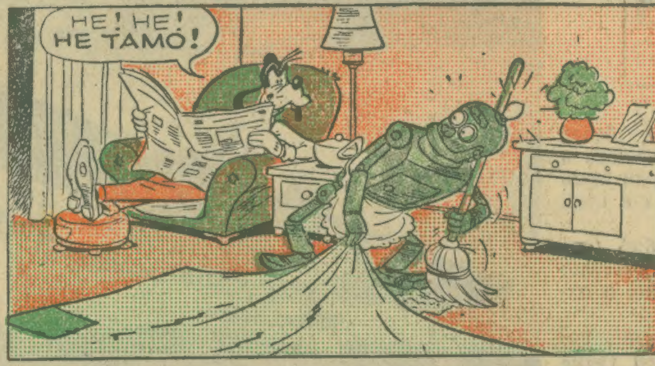

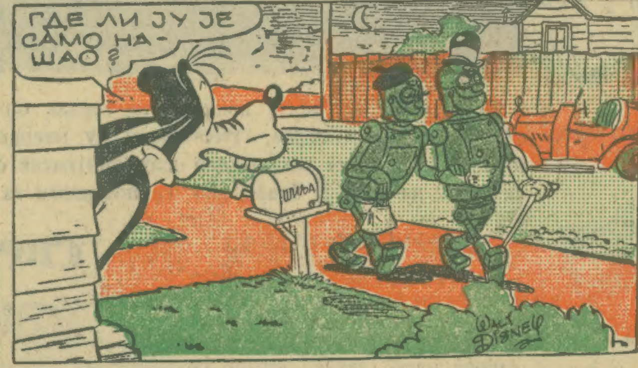

А КАКО СЕ САДА ЗОВЕ

За време једног излета аутомобил ујка Паје покварио се па ни да макне даље. Шта је знао ујка Паја него да најми у оближњем селу волове и покварени аутомобил од-

вуче до најближе гараже. Посматрајући како волови вуку аутомобил„ Гаја је запитао:

— А зашто се аутомобил зове аутомобил?

— То значи: кола која сама иду.

— Добро, а како се аутомобил зове кад га вуку волови?

БЛИЗАНЦИ

Паја посетио једног пријатеља, па га пита:

— Имате ли фотографију својих близанаца.

— Имам. Ето је на столу.

— Па то је на слици само једно дете.

— Да, друго је исто такво.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Откад је у моди фрак?
Шта све значи реч пина?
Ко је Радамантис?
Шта је сака-кафа?

ОДГОВОР:

ФРАК је мушки капут без пешева а пореклом је из Енглеске. У Европи је у моди још од 1770 године. Он је био дворско и гала одело за време Луја XVI. После Француске револуције био је и војничка и чиновничка униформа, а доцније свечано одело.

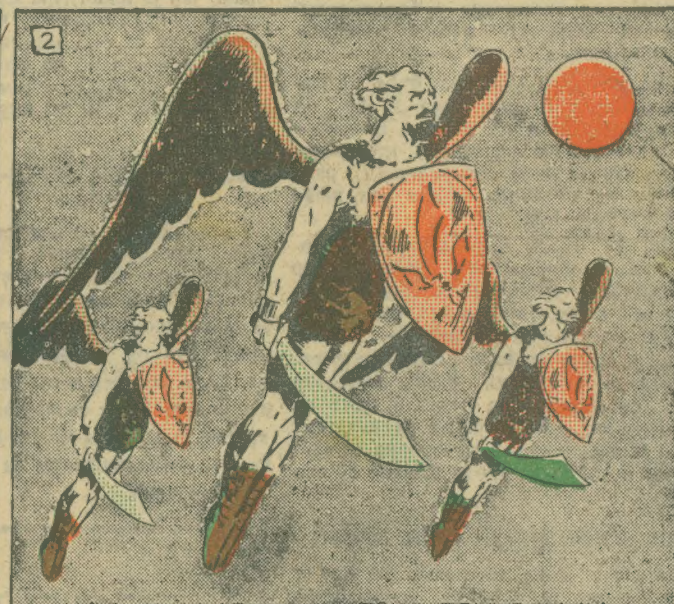
ПИНА је назив за пера на шлемовима шпанских коњаника, затим врста ситних ексера без главе, па назив за ексер у компасу на коме стоји магнетна игла, па за мали шиљати штап у геодезији и најзад за врсту дугуљастих шкољки.

РАДАМАНТИС је по митологији био син бога Зевса и Европе и краљ на Крети. Био је чувен као добар законодавац и праведан судија, због чега је после смрти постао један од трију судија у подземном свету.

САКА-КАФА су отпаци који се добијају при чишћењу семенки кафе и имају исте састојке као и саме семенке.

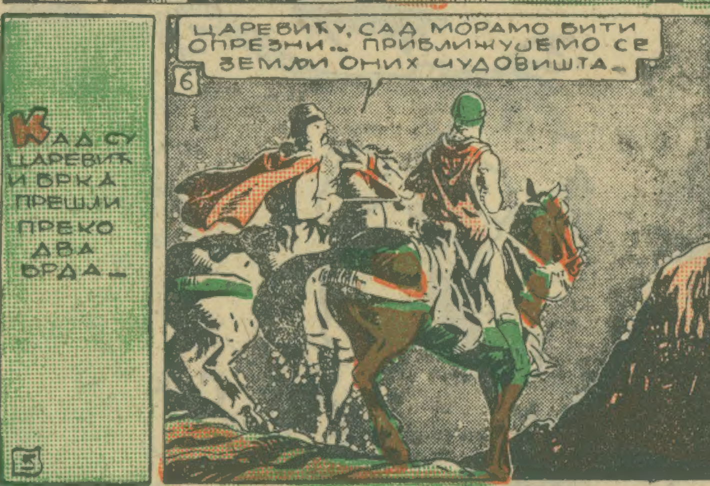
БАШ ЧЕЛИК

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Тек. рач. број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају.